

Володимир Сокол. "Миротворець".
Фото з першого міжнародного фотосалону "Світло і Тінь—2009" надане Василем Пилип'юком

ЧИ ОБ'ЄДНАЮТЬСЯ НАЦІОНАЛЬНІ СИЛИ?

3

НАРОД НЕ КУПИШ НА МАКУХУ!

4–5

"ПРОСВІТА" В ІНФОР- МАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

8–9

НЕ ЗНУЩАЙТЕСЯ З МОВИ!

10

ЧИ БУДУ ЩАСЛИВИЙ?

15

БУТИ НЕ СВІДКАМИ, А УЧАСНИКАМИ

Роздуми Павла **МОВЧАНА**, голови Всеукраїнського товариства "Просвіта" ім. Т. Шевченка, народного депутата України напередодні VIII з'їзду просвітян

Лише півроку відокремлює нас від історичної дати, яку ми відзначали як національну, — 140-річчя створення "Просвіти". Вона була покликана мобілізувати націю на відстоювання власного мовно-культурного простору, який у наших прабатьків відбирали, відламували окрайцем, землю за землею, аби видалити, виселити з цієї землі, яка вже була відчужена.

Але ці шість місяців, які ми в щоденних клопотах переживали, були найтривожнішими за весь період існування України як незалежної держави. Період із VII до VIII з'їзду, коли ми могли втратити державу внаслідок позасуспільної, позанаціональної змови. Вона, поза всяким сумнівом, була спрямована на руйнацію всіх конституційних національних засад, спробою розділити Україну, повернути її до того стану, в якому країна перебувала 140 років тому. Не перебільшую масштаби цієї національної катастрофи, яка могла статися внаслідок конституційних змін двома олігархічними групами, для яких Україна є лише територією їхніх бізнесових інтересів, про що я не один раз говорив. Груп, які для розширення комерційного поля своєї діяльності можуть невдовзі приєднати северодонецько-бердичівськими угодами Україну до вже існуючої Російської імперії.

Дякувати Богові, дякувати Вам, завдяки нашим молитвам до Всевисьного цього не сталося. І мені чомусь пригадалися рядки зі

спогадів Василя Гроссмана, молодого троцькіста, який був на прощанні з Троцьким на Казанському вокзалі в Москві. Сталін відправляє його в далеку мандрівку і прощається зі своїм соратником. Троцький підходить до кожного і — далі за оригіналом: "с извиняющей улыбкой говорит: "Не получилось, товарищи, извините".

Так, не склалося. Але виникає цілком логічне запитання: чи ж може статися? Покладатися лише на Господню волю, не сприяючи їй, — це бути свідками, а не учасниками подій. І всі ми, просвітяни, можемо казати: ми були не свідками, а активними учасниками того процесу. І він був би незворотнім, якби ми, просвітяни, стояли всім миром і одним муром, а не поділені на партії, групи інтересів, зокрема й партійних. Адже наша мета — не лише декларувати, а й реалізовувати, щоб Україна стала повносуцною державою не лише за атрибутикою, а й національно змістовною. І все, що ми робили за звітний період, робитимемо і завтра, і по-завтра: відстоюватимемо рідне слово і в Криму, й на Донеччині, й у зросійщеній Одесі та Харкові. Через видання книжок, друку газет, таких, як "Слово Просвіти", "Кримська світлиця", "Промінь Просвіти", "Сіверщина", "Галицька Просвіта", "Аркасова вулиця", "Народний лікар України", "Християнська Україна", "Український світ", "Бахмутський шлях", "Ластівка", "Сіверський край". Часо-

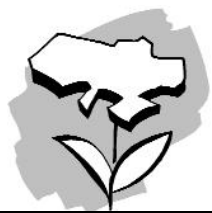
пис Центрального правління ВУТ "Просвіта" на чолі з головним редактором Любов'ю Голотою (принагідно висловлюю подяку редакції) став одним з найпомітніших культурологічних часописів України.

За цей час Видавничий центр "Просвіта" на чолі з Василем Клічаком видав десятки книжок. Назву хоч би великий проект "Кобзар" — в кожну оселю".

Після 11-серійного просвітницького художнього фільму "Заповіт", присвяченого життю і творчості Шевченка, ми виготовили чотирисерійний художній телефільм "Березовський" з циклу "Слава Україні", присвяченого великим синам нашого народу. Тут треба подякувати саможертвним митцям — Леонідові Мужуку, членові Центрального правління Товариства, а також Валентині Мисливому. Зараз триває робота над другим фільмом, присвяченим генієві української музики Бортнянському.

Великий успіх "Просвіти" — випуск на екрани 26-серійного анімаційного фільму "Лис Микита" за однойменною поемою Івана Франка. Фільм створений колективом на чолі з членом ЦП Володимиром Кметиком. Це перший такий анімаційний серіал за часи незалежності України. На черзі подібні серіали "Тарас Бульба", "Казки великого міста".

Закінчення на стор. 2

МИ САМИХ СЕБЕ ВІДКРИЛИ

Над вічним Стиром, як і сотні років тому, лине пісня. Могутня ріка несе свої води у Прип'ять, щоб напоїти Дніпро. Над Случем — Новоград-Волинський, давній Звягель, над Горинню — Острог, над Іквою — Дубно, над Стиром — кінцева точка нашої подорожі, село Набережне, де народився академік Микола Жулинський.

Олена ШУЛЬГА

Тут, на Волині, — правічна слов'янська культура, що дивувала Європу. Тож цього року — вже вкотре — Микола Жулинський за підтримки Волинського братства запросив вітчизняних культурних діячів, щоб показати їм історичні місця рідної землі, а країнам привезти визначних представників культури сучасності. Серед мандрівників — заслужений діяч мистецтв України режисер Олег Бійма, вокальний квартет “Явір”, Шевченківський лауреат художник Сергій Якутович, народна артистка України піаністка Євгенія Басалаєва, голова Національної спілки майстрів народного мистецтва України Євген Шевченко, лауреат Шевченківської премії кінооператор Лесь Заценко, мистецтвознавець Роман Лунь, поетеса Антонія Цвіт, головний редактор журналу “Образотворче мистецтво” академік Академії мистецтв Олександр Федорук, режисер Національної опери Анатолій Солов'яненко-молодший, заступник директора Укрінформу заслужений журналіст України Михайло Сорока, генеральний директор Національного музею літератури заслужений працівник культури Галина Сорока, голова Експертної комісії з туризму і рекреації Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України Броніслав Омецинський, співробітники Інституту літератури Національної академії наук України, журналісти.

“Наш народ, — упевнений Микола Жулинський, — уміє святкувати. Хоч, щоб свято було в кожному селі. Тож відроджуймо традиції. Ми незнищенні, бо вічний наш народ. Мистецьке свято народної творчості в Набережному “Волинська Трійця” стане традиційним. Церква — серце громади, бо нас єднає віра, відчуття, що ми разом, і на світі нас тримає Господь. Хоч сільські клуби, осередки культури, подеку-

ди знищено, люди не повинні почуватися обділеними духовно”.

Перша зупинка — музей Лесі Українки у Новограді-Волинському. У цьому музеї лише двоє працівників — директор Віра Римська і єдиний науковий співробітник. Однак вони роблять усе можливе, щоб підтримувати Лесин будинок в ідеальному стані, гідно презентувати рідне місто гостям. Тут зберігається метрична книга із записом про народження Лариси Косач, речі, до яких могла торкатися поетеса.

Місто, ов'яне давньою славою, — Острог. Тут бували Григорій Сковорода, Тарас Шевченко, Іван Франко. Навчальний заклад, що постав на руїнах, — Національний університет “Острозька академія”. Тепер він належить до найпрестижніших, а 14 років тому тут був напівзруйнований монастир і міський смітник. Ректор університету Ігор Пасічник напівжартома, напівсерйозно каже, що гроші на відродження і розвиток дав Бог. 70 відсотків — пожертви, решта надійшла від обласної влади. “Думка, що держава допомагала відроджувати академію, перебільшена, — стверджує Ігор Пасічник. — Нині разом з нами росте й розвивається місто — культурно, інтелектуально. Це не черговий навчальний заклад, яких багато, а відродження освітньої слави України.”

За радянських часів влада намагалася стерти саму пам'ять про давню славу, Острогом лякали дітей — тут була психіатрична лікарня. Ми відроджуємо історичні місця, адже просвітництво починалося на Волині. Випускники Острозької академії — засновники Києво-Могилянської академії. Нація повинна пишатися перемогами, освітою, наукою. На поразках не виховаєш патріотизму. Глибокі знання і висока духовність — ось девіз Острозької академії — колишньої й сучасної”.

Приміщення, в яких розташовується університет, споруджено у XVI столітті. Але наприкінці XX вони

були просто в жалюгідному стані, й ніхто не вірив, що в них можна вдихнути життя. На території університету — церква, бібліотека, ошатний парк з біломармуровими скульптурами, тенісні корти європейського рівня, котеджне містечко для викладачів, стадіон. У коридорі головного корпусу — портрети людей, які примножили славу міста й академії: фундатор навчального закладу Василь-Костянтин Острозький, творець слов'янської Граматики, за якою вчився ще Ломоносов, людина, що навчила нас грамотно писати, Герасим Смотрицький (після Герасима до граматики додалося небагато), непереможний гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний, брати Северин і Дем'ян Наливайки, письменники, церковні й культурні діячі, поборники православ'я Захарія Копистенський та Єлисей Плетенецький.

Приміщення бібліотеки сучасне, але споруджене в стилі, що гармоніє зі старовинними будівлями. Тут 370 тис. книжок, передплата на 200 тис. електронних журналів. “Тут мертві живуть, а живі не вмирають”, — писав про бібліотеку Мелетій Смотрицький.

У підземеллях монастиря вдалося розкопати кriptи. Вони були заповнені сміттям і мулом. Тепер тут проводять екскурсії, вконтиніся пам'яті похованих приїжджають сім'ї, які бережуть національну ідентичність. Температура у кriptах 9 градусів, незалежно від пори року. І зараз тривають роботи з від-

новлення підземель, адже там — історія, що не вмирає.

Ігор Пасічник з гордістю розповідає, що у цьому закладі навчаються студенти з усіх куточків України, багато кримських татар. “Історію Острога до кінця не поціновано, не озвучено. У центрі міста тривають розкопки, знайдено багато унікальних речей періоду Волинсько-Галицької держави, Київської Русі-України, тепер дісталися шару Трипільської культури.”

У 10—20-х роках XX століття тут активно діяла “Просвіта”, доки поляки заборонили. Як тільки українці по-справжньому зацікавлялися власною історією, в Острог їхати-муть, як на прощу, він стане українською Меккою. Це буде університетське місто, яке нестиме світло знань і духовність усім українцям”.

Наступна зупинка на шляху до Набережного — Дубно. Воно відоме зокрема завдяки Миколі Гоголю, який оселив у цьому стародавньому містечку дійових осіб повісті “Тарас Бульба”. Чи бував Гоголь у Дубні, достеменно не відомо, але кожен дубенець упевнено скаже, що, безперечно, бував.

У XV—XVI століттях Дубно було фортецею. Замок, форпост волинських земель, з одного боку захищений річкою Іквою, з іншого — глибоченним ровом, наповненим водою, був неприступним. Гоголь, як людина освічена, знав про це, тож вояки Тараса Бульби брали приступом саме цю фортецю.

Дубенці пишаються тим, що їх-

не місто потрапило до скарбниці світової літератури, охоче водять екскурсії. Науковий співробітник Державного історико-культурного заповідника “Дубенська фортеця”, активіст міського об'єднання “Просвіти” Микола Пшеничний з гіркотою констатує, що за радянських часів у замку стояла військова частина, були казарми, тож коли армія звідси “забиралася”, зруйнували все, що могли: зі стін збили оздобу, навіть паркет обідрали. Тож тепер доводиться все відновлювати. Але коштів у бюджеті (і в наш час цим нікого не здивуєш) на культуру не вистачає, цього року фінансування не одержували, і роблять ремонт, який не потребує великих вкладень, власними силами.

Дубенська фортеця — це палац князів Любомирських XVI—XVII століть, палац князів Острозьких, надбрамна споруда, каземати, стіни з бійницями. У замку Любомирських бували гетьмани, королі, цісарі. Нині тривають реставраційні роботи, тут планують створити картинну галерею й історико-краєзнавчий музей. У місті було багато монастирів — католицьких і православних — збереглося чотири. Тепер вони перебувають на балансі заповідника.

Справді, мало яке місто знало такої руйнації, таких плундрувань, як Дубно в радянський (мирний!) час. Зовні все було начебто причепурене — культурні заклади, магазини, школи. Але пам'ятки історії та культури настільки занедбали, що багато з них збереглися лише на світлинах; ті, що існують, понівечені до невпізнанності. Щоб відродити втрачене, потрібно вкласти багато сил і коштів. Держава переймається кризою, але як бути з культурою? Криза мине, культура залишиться. Чи залишиться?

Дубенці дбають про те, щоб зберегти якомога більше для прийдешніх. За товстезними стінами фортеці — пам'ятки волинської слави. Постійна виставка “Духовні скарби” демонструє ікони XVI—XIX століть — традиційний візантійський і унікальний волинський іконопис XVIII століття, п'ятисвічник 1575 року, подарунок Костянтина Острозького одному з монастирів, старовинні дзвони. Кожен охочий може вдарити у дзвін, відвідуючи виставку, щоб плив чистий звук над річкою Іквою, над Горинню, над Случем. І в Набережному відтепер дзвонитимуть у дзвони нової церкви, що постала на високому березі вічного Стиру.

Музей Лесі Українки в Новограді-Волинському

Унікальний фестиваль народної творчості “Волинська Трійця”, який ініціював академік Микола Жулинський, відбувся на його батьківщині у селі Набережне Демидівського району. Прикметно, що фестиваль духовною сув'яззю тісно переплівся з іншою величною подією — освяченням тутешнього храму, ініціатором, меценатом та будівничим якого також став Микола Жулинський. На освячення храмової споруди прибув Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет.

ІЗ НАБЕРЕЖНОГО — ПО ВСІЙ УКРАЇНІ

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

Історію дійства, яке у Набережному збирало людей з різних куточків України і за чисельністю перевершило кількість мешканців села приблизно у 30 (!) разів, слід розпочати з кінця минулого століття. Саме тоді Микола Жулинський почав втілювати свою заповітну мрію — зведення храму.

— Мої односельці ходили до

церкви у сусідні села, — розповідає Микола Григорович, — і водночас мріяли про власну святиню. Ця мрія почала втілюватися наприкінці минулого століття і дійшла до важливої віхи — освячення, хоч роботи ще багато. Але попри всі труднощі величезна радість проймає душу. Золотаві бані з високого берега річки Стир видно аж із Козацьких могил, і від того, що вдавсь цікавий архітектурний задум, коли під однією банею розташувалися дві церкви. А найголовніше — від того, що церква стала душею громади, що люди всім серцем потяглися до неї. Не сподівався, що на освячення й на фестиваль прибуде стільки людей. Зроду-віку Набережне такого багатотисячного гурту не бачило.

У цьому гурті можна було помітити чимало талановитих українських особистостей: і Героїв України, і лауреатів Національної премії України імені Тараса Шевченка, і народних артистів України, і політиків та державних діячів, представників влади Рівненської й Волинської областей, членів Волинського братства та Рівненського земляцтва. А скільки дивовижних майстрів і творчих колективів зібралось на фестивалі! З Івано-

Франківщини, приміром, прибули гончарі, які влаштували майстер-класи. Вишивальниці з Волині привезли кілька сотень вишитих сорочок. Ділилися секретами вишивки і рівненські майстрині-вишивальниці, зокрема, Дана Хомутовська та Людмила Медун з Млинова. А ось представники Демидівського центру творчості приємно здивували виробами з бісеру. На фестивалі було представлено широке різноманіття виробів народно-вжиткового мистецтва.

Не менш різноманітною й дивовижною вийшла концертна програма за участю артистів, учасників

художньої самодіяльності з Києва, Рівненської та Волинської областей. Фестиваль засвідчив, як у маленькому селі можна створити велике свято духовності.

Увінчався цей духовний празник освяченням храму, яке здійснив Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет. І після молитви аж до сутінків над селом здійснювали духовні піснеспіви, народні мелодії.

В особі Миколи Жулинського завбачився яскравий приклад того, наскільки дорога людині рідна земля та вічні істини добра, любові й віри.

КОЗАЦЬКЕ СЕРЦЕ Б’ЄТЬСЯ У МЕНІ

Валентина ПРИЛУЦЬКА,
відповідальний секретар Черкаського
обласного об’єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Із першими днями літніх канікул на творчо обдарованих дітей Черкащини чекало свято — дводенний фестиваль-конкурс “Шевченко у моєму серці”.

Традиційно він проходить на святій Канівській землі. Юні таланти змагались у кількох номінаціях: класична та сучасна поезія, поезія Шевченка, власні поезії про Шевченка.

“Місяць на небі, зіроньки сяють...” — свіжо і професійно передали велич української пісні юні бандуристи гімназії ім. Івана Франка із м. Канева.

Ніжно, лірично, здобувши перше місце, виконала шедевр “Зоре моя вечірняя” Наталія Лозінська, учениця Катеринопільської школи № 1. Наймолодша учасниця конкурсу, учениця 4 класу Городищенської школи № 2, склала власну пісню про Шевченка — “Тарасові слова”. Прийшли привітати юних колег канівські просвітянки — ансамбль бандуристок РБК, показавши, як завжди, зразок професійної майстерності.

Майже всі читці використали музичний супровід та були вбрані в українські строї чи костюми відповідні змістові поезій. Вони не лише декламували, а й показали театралізовані дії. Плакала свічка поруч із чорним хлібом і плакали глядачі, слухаючи реквієм “Поминальна неділя” у виконанні Поліни Маринюк, учениці Тетерівської школи, що на Жашківщині. Справжньою артисткою заявила себе Аліна Кремер, учениця 4 класу школи № 6 Канева (“Великий льох”). У сучасному супроводі — під передзвін гітари показали композицію “І оживе добра слава, слава України” учениці НВК № 3 м. Чигирини Оксана Клименко та Анна Коваленко. Про значимість українського слова, велич рідної мови нагадали присутнім Ольга Сухопар, учениця школи № 6 м. Канева (поезія Віктора Баранова “До українців”) й Катерина Осауленко (Канівський район) з поезією Анни Багрянної “Чужомовним киянам присвячую”.

Радіє те, що учасниками фестивалю-конкурсу було багато хлопців-старшокласників, які, відчуваються, знають і розуміють твори Шевченка, українську поезію. Це Богдан Сопільник із Черкаської школи № 17, Ярослав Коваль, учень 11 класу Хмільнянського НВК Канівського району, Євген Точковий — учень Нехайківського НВК Драбівського району, Дмитро Томіленко з Корсуня-Шевченківського. Молоді голоси цих красивих юнаків, їхнє тонке відчуття поезії порадували журі та присутніх у залі.

А потім було спільне сходження на Тарасову гору, де власні вірші про Шевченка читали юні поети. Конкурсанти горді тим, що українці зроду, нащадки славних козаків, мають громадянську позицію. Особливо слід відзначити Анастасію Майбороду, Катерину Ковбій, Анну Павленко, Анатолія Цимбала, Костянтина Бурбака, Оксану Халупко, Ярославу Горцунову. Читали дітям власні поезії вчителі Ольга Чорна, Людмила Рудь, Тамара Пальтова. А потім була екскурсія заповідником, де більшість дітей побувала вперше, спуск до Дніпра і, нарешті — козацька каша. Біля багаття знову читали вірші, співали українських пісень, милувалися заходом сонця — бузкова “драбина Якова” на палаючому небі над Дніпром.

Звичайно, таке запам’ятовується дітям назавжди, дає натхнення.

Усіх учасників конкурсу та їхніх учителів нагородили призами ВУТ “Просвіта”, які вручала завідувачка відділу секретаріату Тетяна Федієнко.

Козацьке серце б’ється у мені:
Далекий прадід мій був з козаками,
І тихими між боєм вечорами
Співав дзвінки Марусині пісні.

А як сурмили з брами у похід
І полк збирався знову під знамена,
Дід зразу ставив ногу у стремена
І мчав, як вітер, з заходу на схід.

У нього шабля гнулася в бою
І падав кінь, не витримавши втоми,
А він, забувши про стежки додому,
Із Джамалієм зустрічав зорю.

Лише сорочку змінював вночі:
Любив у чистій досвітці стрічати.
І чисту совість записався мати,
Ще як уперше з двору ідучи.

Коли влягались вогнища боїв,
Полк Кропив’янський повертав додому,
Знімаючи дорогою утому,
Дід у піснях свою наснагу пив.

Люблю і я співати ці пісні
І слухати легенди мого роду,
Що є частиною великого народу,
Козацької української землі!

Козацьке серце б’ється у мені!

Анна ПАВЛЕНКО,
м. Золотоноша

ЧИ БУДУ Я ЩАСЛИВИЙ?

Пошало народитись мені в Україні
Де природа, Божа милість, степи і долини.

Є у нас високі гори і поля широкі,
Є річки малі й великі, і моря глибокі.

Де колись жили так люди, що й горе їм
в радість,
Так робили, так співали, що брала всіх
засдрість.

А коли в кого нещастя, не доведи, Боже,
Гуртувались всі на поміч — не журись,
небоже.

Не покинем, не залишим тебе наодинці,
Бо ми брати, бо ми сестри, бо ми — українці.

В нас душа така широка, наче степ,
без краю,
А козацьку нашу силу в усіх світах знають.

На землі на нашій рідній, на такій родючій,
Жив народ веселий, ширий та такий співучий.

Пошало мені, браття, та бачу, не дуже,
Де ж ті люди веселі, де ж пісні їх, друже?

Ходять, голови схиливши, хто стогне,
хто плаче,
А Вкраїна наша рідна не чує й не бачить.

Наші землі розорили, поля занедбали,
Море брудом замулили, гори затоптали.

Посідали в стольнім граді пани-самозванці —
Стали в світі українці перші голодранці.

Народився б я французом чи американцем,
Зустрічав би безтурботно сонечко уранці.

А я живу в Україні, та мені щось сумно:
Чому правлять і все роблять у нас так
бездумно?

Я дивлюсь на свою маму, що тут і казати,
Сидить бідна, зажурилась, чим нас
годувати.

А мій татко вже втомився по світах блукати:
Не дають йому удома гроші заробляти.

Тут нікому не потрібні його розум й сила.
Що ж мені тоді чекати, Україно мила?

Я люблю свою країну, тільки дуже хочу,
Що була найкраща в світі, дасть Бог,
не наврочу.

Щоб француз чи італієць на неї дивився,
Кусав лікті, бідолашний, що не там родився.

Чи повернеться ще радість у наш край
цей милий?
Ви скажіть мені по правді, чи буду щасливий?

Анатолій ЦИМБАЛ,
учень 8 класу Лисянського НВК № 1 — гімназія Черкаської обл.

Ніна ГНАТЮК
Фото **Ксенії ГЛАДИШЕВОЇ**

Шум і грукіт, асфальт і бетон, суєта і стреси, синтетичний одяг і швидка їжа — все це роботизує людину, вихолощує душу, змушує жити інстинктами. А коли й вибираються люди на природу, то здебільшого не слухати птахів і милуватися білими каравелами хмарок, а смажити шашлики і пити пиво, залишаючи після себе на узліссях випалені рани землі й купи сміття. Скільки ще Бог терпітиме таких людей-нелюдів? Адже отруєна вода і сплюндрована земля — не для життя...

Такі невеселі думки обсіли мою голову, коли збиралася у просторому залі Театру юного глядача на Липках дивитися Русалії дитячого фольклорного театру “Дай Боже”. Та коли один з керівників гурту Тарас Мельник почав оповідь про прадавні народні звичаї, магію ворожіння, таїну зілля, а потім на сцену випливали дівчатка у квіткових віночках, старовинних вишиванках, а за ними — хлопці у домотканому одязі й хромових чоботях і розпочали дійство, я, людина несентиментальна, все ж не змогла стримати сльозу. Бо ж хіба можна спокійно спостерігати, як чотирирічний Любомир Баган (наш Любчик, як з материнським теплом сказала керівник театру Ольга Мельник) з парубоцькою хитро-мудрістю витанцював навколо дівчат і співає старовинних пісень, а на 10—12 років старші Олексій Ткаченко і Богдан Жданов вимошують із зеленого гілля та квіту справжній трон для Лялі — найвродливішої й найкмітливішої з дівчат...

РУСАЛІЇ ВІД «ДАЙ БОЖЕ»

а випадкових дітей — сюди відомих українських родин, де покоління цінують народні звичаї. Вишиванка є не просто одягом для виступів, а пам’яттю роду. Тому в гурті не просто співають, танцюють, вивчають народні пісні, хороводи, а духовно зростають цілими родинами. На сцені — троє братів Масличів із Броварів — Тарас, Микола, Павло, Софійка і Степан Андрущенки...

Мирося Дорошенко тут з одnorічного віку. Коли художниця Олеся Білоус приводила сюди старшеньку Настю, малу брали з собою. І вона теж, ледве зіп’явшись на ноги, танцювала, співала — вивчала усе дійство. Зараз дівчатка не уявляють себе без цієї театральної родини, яка об’єднує три десятки талановитих дітей зі столиці та навколишніх міст.

Мирослава Баган, з якою ми сиділи поруч, сказала, що в дитячому театрі її син з двох років. Це сприяє гарному розвитку: хлопчик співає, танцює, знає всі програми гурту напам’ять.

Дитячому фольклорному театру “Дай Боже” — 20 років. Його виступи радо зустрічали не лише в різних містах України, а й у Франції, Бельгії, Голландії, Хорватії, інших країнах. 12 разів театрові присуджено звання лауреата Міжнародних конкурсів.

За вікнами — спекотний червень. Та у дайбожівців нема канікул: вони щодня поспішають на репетиції, адже виступів юних артистів чекають усюди. Головне, щоб знаходились меценати, адже сьогодні на українську пісню, на українське слово не так легко знайти щирі пожертви.

Я НІЦ НЕ МАЮ, ТІЛЬКО ДУХ, АЛЕ МЕНІ НАЛЕЖИТЬ УКРАЇНА!

Ліна ГАЛАНЗОВСЬКА,
м. Київ

Лідер “фронту змін” Арсеній Яценюк, який має намір балотуватися в президенти України, запропонував новий проект у розвитку національної ідентифікації в Україні. Ось його висловлювання (цитата з “Народного оглядача”), яке дає поштовх для роздумів: “Україна не для українців по національності — Україна для українців за духом. А українець за духом не належить від національності, від мови, від віросповідання — він залежить тільки від того, що в нього усередині і як його виховали”. Чи п. Яценюк несвідомо плутає поняття “українське громадянство” й “українська національність”, чи свідомо вводять в оману людей, які, мешкаючи на українській землі, мають власну національність, мову, історію, традиції, вірні їм, але є громадянами України?

Ідеологічним проектом радянської влади (історія світової цивілізації не знає назви народу за формою правління, а не за корінною національністю) було виховання “совецкого человека”: людина-перекотиполе без коріння, роду, мови, віросповідання — цих найважливіших людських цінностей. До винищення народів: Крим без татар, Україна без українців. Наслідки зросійщення і совковщини відчуваємо досі в гальмуванні поступу до відновлення національних духовних цінностей в Україні.

Чи п. Яценюк мислить, як другий апостол Павло: “Для Христа нема ні єлліна, ні іудея”? Цей постулат чинний для християнства. Але Україна — державне утворення, де є й єлліни, й іудеї, й гагаузи, й молдовани, й татари, й поляки, й корінний етнос — українці. Більшість сповідує православ’я, та підпорядкування цих церков, на жаль, різне: національно орієнтовані — Патріархату Києва і всієї Русі-України, інші — Московському патріархату.

Перший крок, щоб в Україні українством не пахло, було зроблено 3.09.1993 р., коли ухвалили закон про скасування записів про національність у паспортах і національність батьків у свідоцтвах про народження. Але залишили пани депутати — вірогідно колишньої радянської імперії й вірні члени мертвої КПРС двомовний запис прізвища, імені та по батькові громадянина України. Для раба — державною мовою, для рабовласника — мовою колонізаторської імперії. Українці виступають проти цього закону, та їх ніхто не слухає.

Корінний етнос — у зашморгу духовного, фізичного й економічного розвитку, який може дійти до незворотної небезпеки — його зникнення.

І тут з’являється проект “Україна не для українців по національності — Україна для українців за духом”. Чим надихався п. Яценюк, виголошуючи ці ідеологічні підвалини для розчинення нації шляхом її духовного, релігійного, мовного позбавлення виразності серед інших народів? Це принаймні безбатьківщина.

ЩО ТАКЕ УКРАЇНЕЦЬ ЗА ДУХОМ?

Як той дух розмовляє, співає, за якими традиціями живе на цій землі? Чи не привид він? Один уже блукав Європою, прийшов до Росії. Чим це закінчилося, знаємо: етноцидом, лінгвоцидом українців, який триває. Імперська ідеологія Росії відома: “здесь русский дух, здесь Русью пахнет”. Найдовша війна в історії людства (355 років) це війна Московії—Росії—радянського Кремля проти України, коли насаджували “русский дух” колоні-

Олена Бурковська “Материнська земля”.

Фото з першого міжнародного фотосалону “Світло і Тінь—2009” надане Василем Пилип’юком

ального рабства: окупація мови, пам’яті, історії й душі народу.

Цей “дух” коштував нам близько 50 мільйонів життів. Це жертви царського панування, голодоморів, війн, це знищений цвіт національної еліти в культурі, освіті, економіці, духовності 30-х і 60-х років XX століття, це нищення всього українського. Чим пах “польський”, “німецький”, “російськоімперський”? Поневоленням української нації, визиском багатств країни, землі, людей. Ідеться не про народи, а про політику держав, які насаджували свій “дух”, колонізуючи мою країну. Носії цих духів мали власну націю, мову, історію, але позбавляли українців права на мову, землю, історію, віросповідання.

У підсумку планомірного винищення українськості в Україні утворився прошарок населення без ознак національної належності. Це жертви імперського й тоталітарного панування: малороси, Номо sovjeticus. Українська душа, український дух приспаний у них олжею, залякуванням, генетичним страхом за власне життя і життя дітей, інстинктом виживання в нелюдських умовах кривавих терорів і голодоморів. Це виховало двоїстість української психіки, раба чужих ідеологій. Цей денационалізований, скалічений дух треба оживити, дати йому свободу розвитку, витруїти рабську психологію, зробити вільним.

Національний дух вижив, вистояв у віковій боротьбі проти нього. Українська історія написана кров’ю сотень борців духу за свободу, починаючи з князя Святослава, Байди, Хмельницького, Богуна, Сагайдачного, Виговського, Мазепи до Бандери, Коновальця, Шухевича, Чорновола, гайдамаків, вояків Армії УНР, вояків УПА, яких влада України не хоче визнавати. А таке визнання — лакмусовий папірець на визначення українськості влади в Україні. Наші духовні провідирі — письменники від Шевченка, Франка, Лесі Українки до

Ліни Костенко — підтримували величкий український дух, не давали йому згаснути. Українська література світового рівня — основа для виховання національного духу, бо “головна причина нещастя нашої нації — брак націоналізму серед широкого загалу її” (М. Міхновський). Цей дух живе, і його треба підтримувати всіма засобами, а не ганьбити, інакше “нація засуджена на смерть і рабство”.

ТО ЯКИЙ ДУХ ОБИРАЄ ПРОЕКТ “ФРОНТУ ЗМІН”?

Як саме український дух переймає українців і всіх людей, які хочуть дихати “українським духом” (поважати його, а не топтатися)? Як зросійщена душа із завмерлим духом може розвинути, якщо влада в Україні (розрізняймо українську владу і владу в Україні) працює на знищення джерел духу?

Книгодрукування. Українське книговиробництво займає 10 % обсягу книжок, 90 % — російськомовна продукція. Порівняно з 1989 роком кількість книжкових видань скоротилася у 3,5 рази. **На одного жителя припадає 1,2 книжки**, це в 4 рази менше, ніж у країнах ЄС і Росії, де на душу населення припадає 8—10 книжок. Україна — колонія в книжковому вимірі.

Книгарні. У Франції одна книгарня припадає на 20 тисяч жителів країни, у ФРН — на 15 тисяч, у Польщі, Данії — на 12,5 тисяч, у Нідерландах — на 10 тисяч, Фінляндії — 7 тисяч, Австрії — на 4 тисячі. **В Україні одна книгарня припадає на 110 тисяч.** 560 райцентрів не мають жодної книгарні. В Києві — 40 книгарень, в Лондоні — 400. Закрито всі спеціалізовані книгарні: медичні, технічні, мистецькі. Коли книгарні закривають або заганяють у підвальні приміщення (як у Києві), то владі треба будувати тюрми і виховні заклади.

Бібліотеки. 1990 року було 25 644 бібліотеки, 2006-го — 19 751. Триває закриття бібліотек, особливо у Східній і Південній Ук-

раїні. Передусім закривають бібліотеки імені українських діячів — Шевченка, Гоголя, а залишають імені Крупської, Павлика Морозова. Кількість клубів і будинків культури скоротилася з 1990 до 2007 року на 6 135.

Мова. У Східній і Південній Україні не буде ні духу, ні мови. У Донецьку — 161 школа, українських — 6, у Криму 600 шкіл — українських 7. Звільняють із посад національно орієнтованих директорів. У ВНЗ сході і півдня України викладають російською мовою. Студент Сергій Мельничук із Луганська добивався права вчитися державною мовою в усіх судах, аж до Європейського. Який дух панує в Донецькому університеті, де переслідують студентів, що хотіли присвоїти рідному закладу ім’я Василя Стуса — гордості української літератури?

Інформаційний простір. 99 % телеканалів належать не українцям ні за походженням, ні за духом, бо вони проводять антиукраїнську, антинародну політику, нав’язують усім громадянам України чужий дух, чужі ідеї, культуру, естетику. Телеканал “Культура” працює вночі, як і раніше, для тих, хто страждає на безсоння. Гарний спосіб прилучити до українського духу! Найбільш національно-патріотичний канал духовного відродження — “Радіо “Культура” працює із зашморгом на шиї, щомісяця скорочується кількість слухачів, бо саме це радіо відключають у регіонах. Це те радіо, яке намагається витравити вікову психологію деформованого, замордованого українця і пробудити в ньому почуття національної гідності й честі. А шабаш антиукраїнства в програмі “Свобода слова” — тема для Ради національної безпеки і оборони України.

Газети. У кіосках Києва зі 100 назв газет і журналів українських — 4—5, на більшості розкладок українських газет і журналів зовсім немає. Що говорити про денационалізований Донбас і південь, де нема української преси!

ЯКИМ ДУХОМ ДИХАЄ ЗРУЙНОВАНЕ УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО?

Колиску українства, основну економічну базу країни, село без землі, без культури покине дух українства. Землю — наше найбагатше багатство — продають тим, хто розмовляє чужою мовою, але, насміхаючись, стверджує, що він українець, бо в нього український “дух”.

Пане Яценюк, чи не в містику Ви вдарилися? Неукраїнська влада не випестить українського духу, не треба бути ідеалістом. Покажіть людину, яка не залежить ні від мови, ні від віросповідання, ні від походження, а тільки від якогось “духу”. Зрадивши власне, вдвічі легше зрадити те, чим хочеш прикритися.

Шаную чесних людей — тих, хто не зрікається походження і віри, працює і творить для України, яку любить. Євреї, грузини, молдовани, росіяни гинули в російських ГУЛАґах, захищаючи свободу і незалежність України. Але найбільше там було українців.

Проблема стосується будь-якої нації. Українець чи росіянин, гагауз чи вірменин — усі залежать від генетичного коду нації: мова, культура, історія. З погляду проекту стає зрозуміло, чому уряд, влада не підтримують розвитку державної мови, доводячи материнську мову української нації до стану другорядної. Кому потрібна людина-манкурт — навіть не раб, бо раб розмовляє рідною мовою і може повстати? Нехай євреї залишаться євреєм, грек греком, росіянин росіянином, усі збагачують Україну, і не треба виробляти й насилати на них “спеціальний дух”. Треба припинити духовне, мовне, церковне, національне гноблення українства й державне повійство. Тоді все стане на свої місця.

“Національність і Батьківщина — головне в житті світу. Ці два могутні голоси звучать завжди в унісон. Два голоси? Ні, дві реальності: те, що є, і те, що було, обидві вони постають проти порожніх абстракцій”, — писав філософ XVIII століття. Це відповідь п. Яценюку. Його проект — це створення порожньої абстракції. Влада без національної ідеї, без підтримки корінної національності — це антинаціональна влада. Країна без національної ідеї — приманка для завоювання чужою національною ідеєю. У Франції емігранти з Африки створюють загрозу для корінної нації. І це попри те, що уряд захищає інформаційний простір, мову, історичні й культурні надбання. Національне питання гостро постає в усіх країнах Європи для збереження від руйнації через глобалізацію.

Країна без національної ідеї — це повія на автотрасі — газогоні Азія—Європа: нею користуються, але вона нікому не потрібна. Це засіб для заробляння грошей. Пірке порівняння, але ліки завжди гіркі.

ЯКИМ ДУХОМ ДИХАЄ ПАРЛАМЕНТ УКРАЇНИ?

Дві третини партійних назначенців у Верховній Раді — не українці ні за походженням, ні за духом. Вони захищають інтереси своїх чужих країн, а не національні інтереси українців. Ці зоологічні україноненависники захопили владу і ведуть політику донищення українства, якого не винищили їхні ідеологічні батьки — комуністи і комсомольці. Яким духом просякнуті депутати-партизанченці, які заперечують голокост українців у трьох голодоморах, не шанують пам’яті героїв, не визнають жертв політичних репресій? Дух здириництва, зради, підкупу, безсоромності й аморальності в “залі під куполом” тхне на всю Україну. Коли прийде Христос в цей храм гендлярства й очистить його, щоб став він Хра-

“Ти не молися мовою чужою, бо, на колінах стоячи, умреш”.

Читач продовжує розмову

5

мом Закону для Української держави?

ЯКИМ “ДУХОМ” ПЕРЕЙНЯТА МИТРОПОЛІЯ РОСІЙСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ?

Та, що облудливо називає себе Українською Православною Церквою Московського патріархату? Там панує дух несприйняття української державності, української мови. Українська Православна Церква Київського Патріархату як Єдина помісна Церква підтримує державницьку, національну ідею України. В українській церкві звучить молитва за Україну, в церквах і монастирях Московського патріархату — “молитва за спасение России”. Можу надіслати примірник такої молитви з Мотронинського монастиря, куди ходив на прощу Тарас Шевченко з дідом і де українське гайдамацтво ножі святило для боротьби за Україну.

Дмитро Павличко написав: “Ти не молися мовою чужою, бо, на колінах стоячи, умреш”. І вмирають. Як один очільник, який “здав” Москві українську церкву і козацьку булаву, змалив свій поганський зрадницький дух з гетьмана Івана (Брюховецький) на дух лакея царя Олексія (“твій холоп Івашка”), за що його справедливо покарали: козаки прив’язали до гармати і розірвали як націєвідступника. Другий Іван (Мазепа) підніс животворящий і націєтворчий дух на боротьбу проти ката і житиме в історії, попри всі прокляття, як символ боротьби за волю України. Вибір завжди є.

А який дух засвідчують пам’ятники ідолам більшовицького режиму, які вперто не зносять місцева влада, не виконуючи указів президентів — ні Кравчука, ні Ющенка — про знесення символів тоталітаризму? А хто встановлює нові пам’ятники катам України часів царської імперії? Чи не від цих ідолів язичницького поклоніння комуністів та їхніх залишків зійде український дух на громади?

Сьогодні Президент В. Ющенко — єдиний, хто протистоїть антидержавним намірам уряду і Верховної Ради. Президент порушив питання про відродження народної гідності, заснував Інститут національної пам’яті. Президент стукає в серце кожного українця і будить генетичну пам’ять, відбудовує Українця в українцеві. Він перший президент, який каже: “Українці — велика нація, ми — великий народ”. Президент має українську харизму. Саме тому його цькують, звинувачують, намагаючись позбутися його націєтворчого впливу.

Минуть роки, і Президента Ющенка називатимуть другим Мазепою, великим відбудовником духу, віри, пам’яті, відбудовником Єдиної Помісної Церкви, культури, історії. Президент має родову коріння, родову мову, родову пам’ять і мету — відбудову Української Національної Держави, де всім повинно бути світло: і корінній нації, й національним меншинам без образливого відтинку. Жодна нація не має ні відтинку, ні тіні, бо сонце світить однаково всім.

Дорогі українці! Не угашаймо Українського Духу, аби не повторювати за Кобзарем: “А ми стояли і мовчали та мовчки чунали чуби, німії, подлії раби”. Не треба вирощувати нову породу без мови, без віри, без коріння за гаслом: “Україна для українців за духом”. На благодатній українській землі споконвіку жили різні народи, кожен з власним корінням і цвітінням та плодами праці для себе і держави.

А тим, хто не відомо чим духом дихає на Україну, її свободу і незалежність, дав відповідь український поет Борис Олійник: “Народ не візьмеш на макуху, він зоддала розрізнить чин: і хто є син його по духу, і хто по духу сучий син”. З нами Бог і Україна!

— Тамаро Володимирівно, Ви досліджуєте формування та становлення національної еліти — інтелігенції. Чому?

— У радянській історіографії історики, соціологи, філософи змушені були досліджувати процеси формування й розвитку інтелігенції відповідно до принципу партійності та класового підходу. Інтелігенцію ж вважали прошарком між робітничим класом і селянством. Ці два класи трактували як виробників матеріальних благ. І за цим принципом інтелігенція не вписувалася в аспект досліджень. Тому науковці зазвичай намагалися дослідити лише питання, пов’язані з виробниками, залишаючи за інтелігенцією другорядне місце. Перші теоретичні праці про інтелігенцію в радянській історіографії з’явилися лише у 80-х роках. У них акцентовано на тому, що в 20—30-ті роки у Східній Україні, а в 40—50-ті у Західній створювалася робітничо-селянська інтелігенція, тобто інтелігенція, яка потрібна радянському суспільству. І лише в 1990-ті з’явилися праці українських істориків, зокрема Г. Касьянова та Ю. Курносова, в яких висвітлено окремі аспекти життя і діяльності української інтелігенції.

— У наукових дослідженнях Ви зацікавилися періодом 1940—50-х років?

— Саме цей період випадав з поля зору дослідників. Однак основним аргументом мого зацікавлення проблемою було те, що у вітчизняній історіографії побутує думка, начебто все пов’язано з діяльністю інтелігенції в радянський період — це негативне явище, і його потрібно відкинути, а досліджувати варто лише те, що було пов’язане з національно-визвольною боротьбою. На мій погляд, таке твердження помилкове, адже історія залишається історією. І ми, щоб рухатись уперед і уникати помилок попередників, не повинні відкидати нехай і негативне, шукати в ньому раціональні зерна. Адже це також певний історичний досвід, і ми зобов’язані його вивчати, переосмислювати відповідно до сьогодення.

— Відомо, що особлива жорстокість державного терору була щодо західноукраїнської інтелігенції. Чим вона пояснюється?

— У Західній Україні діяли національно-патріотичні сили, які чинили опір тоталітарному режиму: ОУН і УПА. Політика ж радянської влади щодо західноукраїнської інтелігенції, як і діяльність її в повоєний період, залежала від загальнополітичної ситуації в регіоні. Тож інтелі-

Довідка “СП”

Тамара Марусик народилася в Чернівцях у родині інженера-залізничника і вчительки української мови та літератури. Із шкільних років цікавилася історією, тому вибір історичного факультету був не випадковим. Після закінчення вирішила пов’язати життя з рідним навчальним закладом. Пройшла трудовий шлях від методиста заочного відділення до проректора з науково-педагогічної роботи з питань навчально-виховного процесу.

Нині Тамара Володимирівна — доктор історичних наук, професор кафедри міжнародних відносин. Член експертної ради ВАК України, секретар Координаційної ради осередків “Українського історичного товариства” в Україні. Член Міжнародної академічної ради “Ткума”. Відмінник освіти України. Лауреат премії імені Юрія Федьковича, член Координаційної ради з питань молодіжної політики Чернівецької міської ради.

Т. Марусик досліджує історію й культуру України ХХ ст., авторка понад 100 друкованих праць, серед них кілька навчальних посібників і монографія “Західноукраїнська гуманітарна інтелігенція: реалії життя та діяльності”.

ТАМАРА МАРУСИК: «СЬОГОДНІ НАШЕ СУСПІЛЬСТВО ВІДЧУВАЄ БРАК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕЛІТИ»

генція опинилася на вістрі боротьби двох ворожих систем: з одного боку — сталінська тоталітарна, яка вимагала цілковитого підпорядкування її вимогам, з другого — національно-патріотичні сили, яким вона співчувала та підтримувала. У цьому й полягав трагізм західноукраїнської еліти. Однак попри складні й неоднозначні процеси 40—50-х років, вона вистояла.

Не варто забувати й про те, що частина інтелігенції була наближена до влади, отримувала високі посади. До таких приготованих владою належали, насамперед, більшість членів творчих спілок, які за вірне служіння чи то прислужництво методам соцреалізму комфортно почувалися в радянському суспільстві. Їм не загрожували переслідування влади, тобто те, що відчувала на собі національно свідомі еліта краю.

— Чи позначився трагізм західноукраїнської еліти на формуванні подальших поколінь?

— Без сумніву, 40—50-ті роки наклали значний відбиток на формування інтелігенції 60—80-х, 90-х років, зокрема, нинішньої. Інтелігенція потерпіла і фізично, і морально-ідеологічно. Значна частина її представників, відсидівши в таборах ГУЛАГу тривалі терміни, повернувшись із заслання, була знищена не лише фізично (за станом здоров’я), а насамперед морально. Тобто більшість західноукраїнської

еліти повернулася моральними каліками. І це цілком зрозуміло і закономірно. Адже те, що інтелігенти бачили в таборах, відчули і пережили там, впливало на їхню психіку і, відповідно, свідомість.

Звичайно, коли йдеться про те, чи позначився шлях, який пройшла західноукраїнська інтелігенція в 40—50-х роках, на подальших поколіннях української еліти, можемо сказати однозначно: позначився, і суттєво. Можливо, саме тому спостерігаємо, як у сучасному українському суспільстві частина інтелігенції свідомо бореться, щоб втримати державність і Україна ствердилася як соборна, самостійна і незалежна цивілізована європейська держава, а інша — знову ладна задля меркантильних або вузькопартійних інтересів стати пособниками будь-якого владного режиму.

— Українська інтелігенція нині в державі — прошарок чи поводир нації?

— З огляду на реалії сьогодення, стверджувати, що сучасна українська інтелігенція — поводир нації, не можемо. Еліта є, але відчувається, якщо так можна сказати, відсутність її якості. Тому національної еліти як поводиря нації немає не лише в культурі, а й загалом. Є окремі постаті, особистості, але вони не можуть стати деревом — опорою нації.

Те, що відбувається в суспіль-

стві, парламенті, уряді, — не найкраще, що ми мали успадкувати з історії. Здавалося б, у парламенті має бути цвіт нації. Тим часом наш парламент схожий на дискусійний клуб, позиції якого хитаються то в один бік, то в інший. Не кажу про те, що далеко не всі парламентарі володіють мовою держави, законодавчу гілку влади якої представляють. Чи було б це можливо в будь-якій цивілізованій державі? Звичайно, ні! А чому таке можливе у нас? Тому що в нашому суспільстві немає об’єднавчої сили — національної еліти, роль якої була б визначальною у розробці законодачих актів на користь національних інтересів Української держави в усіх сферах діяльності. Тому, гадаю, не викликає сумніву те, що саме нині, як ніколи, українське суспільство відчуває брак української національної еліти: політичної, культурної, наукової. Нинішня українська гуманітарна інтелігенція до кінця не усвідомлює національної ідеї, провідником якої у суспільстві має бути. Лише тоді, коли українська еліта усвідомить, що Українська незалежна держава — не випадкове явище, і вона потрібна її багатонаціональному суспільству для забезпечення його чинниками національної ідеї, — вона зможе стати поводирем нації.

Спілкувалася
Марія ВИШНЕВСЬКА

«ПОЛТАВСЬКА БИТВА 1709 РОКУ В ІСТОРИЧНІЙ ДОЛІ УКРАЇНИ, РОСІЇ, ШВЕЦІЇ ТА ІНШИХ ДЕРЖАВ»

Тетяна АЛЕКСАНДРОВА,
прес-служба облдержадміністрації

Під такою назвою в Полтавській галереї мистецтв відбулася дводенна міжнародна науково-практична конференція під егідою Українського інституту національної пам’яті, Полтавської облдержадміністрації, Полтавської міської ради. Участь у ній взяли провідні українські, польські, російські, шведські й фінські науковці.

На урочистому відкритті її учасників від імені Президента України Віктора Ющенка привітав ректор Полтавського університету споживчої кооперації України Олексій Нестуля. З вітальними словами звернулися Надзвичайний і Повноважний Посол Швеції в Україні Стефан Гуллгрєн та Надзвичайний і Повноважний Посол Фінляндії в Україні Крістер Міккелссон.

На потребі тіснішої співпраці вчених у дослідженні полтавських подій наголосив дослідник зі Швеції Нільссон Бенгт. Заступник голови УІНП Владислав Верстюк розповів про постать Івана Мазепи в національній пам’яті українського народу. Ґрунтовнішо й глиби-

ною аналізу відзначалася доповідь доктора історичних наук, професора Тараса Чухліба “Мазепинська Україна у Північній війні 1700—1721 років”.

На секційних засіданнях значну увагу приділили постаті Івана Мазепи й значенню українсько-шведського союзу. Зокрема обговорили такі теми: “Українсько-шведський альянс в оцінці Михайла Грушевського”, “Постать гетьмана Івана Мазепи у висвітленні істориків народницького напрямку української історіографії другої половини XIX століття”, “Стосунки Івана Мазепи зі Станіславом Лещинським у польській історіографії”, “Іван Мазепа та українські землі на сторінках газети “Амстердам”, “Іван Мазепа та продовжувачі його справи у творчості Ілька Борщака”, “Деякі аспекти взаємин Карла XII і гетьмана Івана Мазепи у працях істориків української діаспори”. Обмінялися думками і про часопросторові характеристики українсько-шведського союзу та причини його поразки, ставлення до Мазепи литовської шляхти, місце донського і яйцького козацтва в політичних концепціях гетьмана.

ПОЛТАВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ОБ’ЄДНАННЯ ВУТ “ПРОСВІТА” ім. Т. ШЕВЧЕНКА ПОВІДОМЛЯЄ

Станом на 9 червня зібрано
1 030 742,20 грн.

Збір коштів на спорудження пам’ятника Великому Гетьманові України Іванові Мазепі триває. До списку жертводавців (див. prosvita.poltava.ua) долучилися:

Миргородський Є.В. (Полтава) — 50 грн; ТОВ “Габен” (Львів) — 500 грн; Харченко Владислав Федорович (Київ) — 600 грн; Орися та Олексій Логвінови (Київ) — 200 грн; Верещака Надія Петрівна (Полтава) — 50 грн; Пазенко І. Г. (Запоріжжя) — 500 грн.

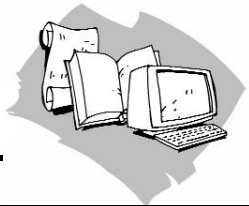
Просимо долучатися до цієї святої справи всіх небайдужих українців і безмежно вдячні тим, хто відгукнувся.

Кошти на пам’ятник Іванові Мазепі просимо надсилати:

ПООТ “Просвіта”, Харківська обласна філія АКБ “Укрсоцбанк”, р/р 26005710001231, МФО 351016, код ЄДРПОУ 22527966, “Благодійна пожертва на пам’ятник Іванові Мазепі”

Імена всіх жертводавців буде викарбувано на спеціальній таблиці.

Телефони Полтавського облоб’єднання “Просвіти”: 8-05322-7-31-45, 8-0532-56-41-45

БУТИ НЕ СВІДКАМИ, А УЧАСНИКАМИ

Закінчення. Початок на стор. 1

Ще один великий проект — “Етнічна музика України”. Видано вже 28 компакт-дисків, тому що маскулт може остаточно перемогти українську культуру, яка й досі вважається і великою, і високою.

Зреалізовано великий проект “Дитяча колекція” — спільно з компанією “Атлант”, яку очолює також член ЦП Юрій Гандзюк. Це диски для дітей молодшого і старшого шкільного віку, пізнавально-просвітницькі комп'ютерні ігри українською мовою. Сподіваємося, що держава зацікавиться проектами і продукуватиме їх на замовлення і Міністерства культури і туризму, і Міністерства освіти і науки. Бо, зокрема, на тих дисках — історія України і світу, видатні композитори, художники, традиції нашого народу, світ рослин і тварин, уроки іноземних мов і багато іншого.

Молодіжна субкультура з неодмінною складовою насильства та вбивств поширюється з неймовірною швидкістю. Культура не ділиться ні за статевим, ні за віковим принципом. Вона не може створюватися щоразу знову, а може лише збагачуватися поколіннями. Чим, власне, й займаються просвітяни — чи то в Одесі, чи в Чернігові, чи у Вінниці. Розрив культури між поколіннями — це не просто погибель, це анігіляція всього попереднього досвіду нації, здичавіння молодих, на чому, власне, й зосереджують увагу продуценти цього отруйного пійла. Нас принижують послідовно, щоденно. І ми вже не помічаємо того, що Шустера сприймаємо як належне, з його чужим словом і ворожою установкою для української нації — роз'єднувати, протиставляти і зіштовхувати.

Духовні диверсії клонування поширюються. І декому здається, що мети досягнуто: українець вже не існує або існує в політичному гетто телебачення. Ми є, “Просвіта” існує, вона повинна набирати потужностей за рахунок власних ресурсів.

Приниження не можна терпіти до безкінечності. Нові господарі, що висадилися на роздоріжжях вседозволеності й прихватування процесів, переконані, що лише долар все забезпечує, все врегулює, все вирішує в економіці та політиці, свідомості. Тому й з'являються у свідомості руйнівні стереотипи, чуже слово, аби зруйнувати духовний код нації. Щоб ми незабаром не змогли прочитати навіть Шевченків “Заповіт”. І це не тому, що “просунута” мова так пішла вперед, а тому, що вона не сповна осягнута того, про яку Україну писав Тарас Григорович, для чого він це робив далеко від рідної землі.

Колісь я почув, як один з учасників шоу “Свобода” з якимось дивним неукраїнським прізвиськом сказав, що “в економіці сумління нема”. Можливо, для них і нема. Але в усьому мусить бути сумління. І носієм цього національного сумління була і є “Просвіта”.

Завдання наші непрості. Не робитиму зараз повного переліку цих завдань: ми розробимо на VIII з'їзді програму діяльності “Просвіти” на наступні роки, щоб, зібравши всі наші ресурси, нашу волю, змогли зробити новий крок у завтрашній день. Адже цей день відмінний від того, що ми мали за цей звітний період. Інформація дуже швидко шириться. Ми не повинні консервувати того, що було, адже можемо так усамітнитися. Ми не можемо найближчим часом взяти владу повноформатно у свої руки — маю на увазі українську силу. Ми розуміємо, що попереду ще чекають складні випробування на відстоювання національного, адже це робити надзвичайно важко. Перед нами стоять інші виклики, які супроводжуються, до того ж, світовою кризою. Але причина політичної й економічної кризи зумовлена одним — кризою духовною, нівеляцією культури, руйнуванням духовного осердя людського життя. І наша співпраця з Українською Церквою Київського Патріархату зараз не менш важлива, ніж у часи, коли засновувалася “Просвіта”.

Кожен день — це нові виклики. І ми повинні бути змобілізованими, готовими до дії і саможертвними. У цьому й полягає сенс діяльності просвітян. Робота партій, хоч би як патріотично вони називалися, періодична. Наша ж робота щоденна.

Матеріал підготував **Петро АНТОНЕНКО**

ОРГАНІЗАЦІЯ ОРДЕНСЬКОГО ТИПУ?..

Володимир ФЕРЕНЦ, член “Просвіти”, член НСЖУ, м. Івано-Франківськ

Діяльність найдавнішої української організації, якою, безперечно, є “Просвіта”, давно вимагає якісної зміни у відповідь на виклики сучасної доби. В українському інформаційному просторі діють не менше десятка технологій обґрунтування перспектив українства в новому тисячолітті. Непросто знайти істину серед інформаційних проектів бачення перспективи українства від Дацюка з Матвієнком до Віталія Помазанова. Чим відрізняється проект Ігоря Беркута від програми захисту українців Олега Тягнибока? Дедалі більше інтелектуалів схиляються до нагальної потреби створення сучасного проекту української нації й доводять безперспективність традиційного культурництва.

Істина завжди між крайностями, але все це теорії, якими ніколи не перейматимуться пересічні українці. Потрібна кристалізована програма виживання і розвитку, навіть світового месіанства українства. Потрібна громадська організація, яка простою доступною мовою донесе до кожного серця план успіху українства.

Традиційне просвітництво — приємна розрада для українців, які живуть українськими традиціями і культурою, — це справа для душі й можливість реалізації мистецького таланту, який має кожна людина. Традиційне просвітництво здатне реагувати на всі більші проблеми українства, але його інформаційний інструментарій змінює ментальність надто повільно, непомітно для молодого покоління. Чи здатне традиційне просвітництво, як аморфний, різноплановий культурницький рух за український спосіб життя активно протистояти загрозам світу?

Сучасний успішний інформаційний за-

хист не є захистом, а швидкою орієнтацією суспільства на успіх, тобто наступом з чітким баченням не абстрактної національної ідеї, а конкретної мети.

Чи можуть звичайні осередки й об'єднання “Просвіти” діяти як громадська організація, що не просто працює, а творить разом з українцями успішну перспективу українства і конкретні перемоги щодня і щогодини?

Люди, які знають стан справ в організації, мусять визнати: надто обмежені можливості для інформаційної діяльності обласних об'єднань, первинних осередків не дають змоги “Просвіті” стати організацією — форпостом інформаційного наступу українства, бо слово-захист, чи оборона, по-сучасному, означає гарантовану поразку. Ми не готові до цього не тому, що нам бракує завзяття, патріотизму чи любові до України. В українській справі повинно бути щось таке, що завжди перемагатиме і без фінансування держави чи людності. Ситуація підказує нам єдиний вихід: пожертвувати масовістю членства, яке й так важко облікувати, перетворивши “Просвіту” на організацію орденового типу з високими вимогами до членства і конкретною місією — успіх і унікальна перспектива українства.

Іншого шляху немає — такі умови ХХІ століття. Це дуже складно, адже осучаснення української організації повинні робити люди, виховані в старій системі й на вірцях минулої, але це непоганий фундамент для творчих особистостей і справа для творчих людей — членів ордену, що готові працювати не за гроші чи славу, не на догоду політиці й незалежно від державної машини. Таких серед українців не бракує. Саме на них тримається “Просвіта”. Треба привести структуру організації відповідно до реального числа активістів, зробити організацію інформаційно мобільною й на порядок вищою, із сучасною методологією впливу на суспільство.

Чи не першим сайтом, що надавав доступ до таких архівів, був проект ЮНЕСКО “Пам'ять світу”, розпочатий ще 1995 року. Відтоді цифрові бібліотеки почали з'являтися, мов гриби після дощу. Нині власну оцифровану базу має чи не кожна книгозбірня, що представлена у світовій мережі.

Зупинюся на кількох відомих порталах, що дають можливість завантажити стародруки про історію України. 2001 року в Інтернеті з'явився проект “Ізборник. Історія України IX—XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації” (litopys.org.ua). Окрім великої бази даних, про яку “Слово Просвіти” побіжно розповідало в одному з попередніх чисел, там міститься також велика колекція посилань на схожі ресурси. Заслужовують на увагу сайти “Архіви України” (www.archives.gov.ua), “Українська електронна бібліотека” (exlibris.org.ua). На сайті “Національна бібліотека імені В. І. Вернадського” (www.nbuv.gov.ua) можна знайти посилання на всі національні бібліотеки світу, всі бібліотеки України й електронні бази книг. Загалом тут розміщено кілька сотень тематичних посилань. Але, на жаль, повністю відсканованих книжок на українських ресурсах ще дуже мало.

Польща про свою історичну і культурну спадщину дбає значно більше, ніж Україна. Завдяки тому, що значна частина українських земель довго перебувала у складі Польщі, в її цифрових бібліотеках можна знайти багато книжок у форматах pdf і djvu, присвячених Україні. Усього є понад два десятки польських цифрових бібліотек, серед них найбільші “Polska Biblioteka Internetowa” (www.pbi.edu.pl) і “Digital Library of Wielkopolska” (www.wbc.poznan.pl/dlibra). Цікавою для науковців буде електронна версія видання кінця XIX століття “Slownik geograficzny Krolestwa Polskiego i innych krajow slowianskich” (dir.icm.edu.pl/pl/Slownik_geograficzny).

Ще одне цікаве джерело — російська “Малорусская народная историческая библиотека” (mnib.malorus.org), де, зокрема, є електронні версії “Архива Юго-Западной России” — понад 30 томів документів з історії України до XIX століття, “Острозька Біблія”, книги з історії “Просвіти” тощо.

Сьогодні в Інтернеті можна знайти все або майже все. Якщо ви раптом не знайшли, слід повторити пошук через кілька днів, і все неодмінно буде гаразд. Всесвітня цифрова база знань поновлюється щомиті. Майбутнє вже почалося...

Має бути оновлена програма і спосіб діяльності. Набуття членства через спеціальний вишкіл, зосередження праці лише на українській громаді.

Схема проста: допомога українській етнічній спільноті у поверненні впевненості в собі, здатності власними силами забезпечувати конституційні гарантії збереження і такого розвитку самобутності, який швидко досягає мети. Про мету українців говорити зайве — вона схожа на бажання всіх успішних націй. Про українську унікальність можна буде говорити лише після досягнення українцями стану вільного розвитку і набуття стилю поведінки, викликаного почуттям відповідальності за державу й облаштування України.

Модернізація “Просвіти” в загальноукраїнську організацію орденового типу покликана спочатку відновити суспільну відповідальність етнічних українців. Є багато залюблених у рідну культуру і край, достатньо гасел і безліч національно орієнтованих і недопущених у владу політиків, сотні успішних громадських діячів, але це не наближає перспективи українства так швидко, як нам хотілося б, і відповідно до дуже швидких змін світових процесів. Не вистачає такої складної у формулюванні й простої та майже безплатної у реалізації речі, як **загальна усвідомлена відповідальність ділом** кожного етнічного українця і всієї громади.

Ми вже вирости з підневільного стану і мусимо, шануючи Тараса Шевченка, взяти на себе тягар відповідальності чину, взірцем якого був Іван Франко. За кожним з нас стоїть доля мільйонів, і такий тягар можуть нести не всі, лише безкорисливі й цілеспрямовані. Такі люди самі є громадською організацією в одній особі. Таке під силу тільки українському лицарському ордену, хоч би як ми його по-сучасному назвали чи залишили традиційну назву — “Просвіта”.

КОЗАЦЬКЕ СВЯТО В БАТУРИНІ

Наталія ПОТАПЧУК,
Укрінформ

Таку кількість козацьких оселедців, хвацьких вусів, яскравих шароварів, піс-толів і шаблук Батурин бачить щороку в червні, коли сюди на традиційне свято з'їжджаються козаки з усієї Чернігівщини та з-за її меж.

До колишньої гетьманської столиці прибули козаки полків з Прилук, Ніжина, Чернігова, представники козацтва з інших областей. Батурин ожив, загравав різнобарв'ям, покликав мешканців на вулиці.

Розпочалися заходи із вшанування пам'яті жертв Батуринської трагедії 1708 року. Поминальну літію за ними у церкві Воскресіння Господнього на території Цитаделі відслужив єпископ Чернігівський і Ніжинський УПЦ КП Іларіон. На ній були керівники області, почесні гості з Києва, представники політичних партій і громадських організацій. Після молебню вони поклали квіти до пам'ятного знака жертвам Батуринської трагедії, до скульптурної композиції “Гетьманська слава”.

Після шиккування козацьких колон урочистою ходою всі вирушили до парку “Кочубівський”. Дорогою учасники свята поклали квіти до інших шанованих в Батурині місць, зокрема Хреста жертвам Голодомору, каплички “Остання Тарасова дорога”, пам'ятника “Скорботна мати — Україна” в парку.

На стадіоні, в парку на гостей чекали народні умільці зі своїми виробами, козацькі курені, музейні й туристичні виставки, свято-ково прибранна сцена. Грав духовий оркестр військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних сил України. Урочисте відкриття свята традиційно супроводжували єпископське благословення та гучні постріли з козацьких гармат.

Далі все завирувало, заграло, заспівало, затанцювало. Свою творчість демонстрували колективи й солісти обласного філармонійного центру, аматори Бахмацького району. Козаки до свята також готувалися ретельно. Батуринців і гостей міста вони не тільки годували кулішем, а й тишили козацькими забавами. Хоч “забави” — слово більше для глядачів, а для самих учасників це демонстрація досягнутих багатоденними тренуваннями бойових навичок, без яких український козак — не вояк і не захисник. Козацьке свято тривало до пізнього вечора.

МУЗЕЙНІ ГОСТИНИ

Олександр БУЛИГА,
директор Рівненського обласного краєзнавчого музею

Із 1992 року запрошуємо на фольклорно-етнографічне свято “Музейні гостини” народних умільців, які представляють власні вироби з дерева, соломи, лози, глини, шкіри, бісеру.

Щороку кількість учасників дійства збільшується. Музейні працівники вважають, що

Музей — заклад культурно-освітній і науково-дослідний. До нього йдуть не лише відвідувачі, щоб ознайомитись із експозиціями, новими виставками, а й творчі особистості, які вивчають колекції, поповнюють їх власними доробками, популяризують національну духовну скарбницю. Наш музей активно співпрацює з письменниками, художниками, дослідниками минувшини. Сьогодні хочеться згадати про продовжувачів народних традицій — народних майстрів.

Щороку ми запрошуємо відомих людей України, які народились на Рівненщині. На цьогорічному святі гостями були Герой України, директор Львівської галереї мистецтв Борис Возницький, заслужена артистка України Анжеліка Рудницька. Музей зібрав ветеранів українського спідвею — спорту мужніх і відважних, який робив перші кроки у Рівному 50 років тому. Клуб історичної реконструкції та рольового моделювання нашого міста представляє протягом кількох років тренувальні бої на мечях і запрошує всіх спробувати майстерність у стрільбі з арбалета й лука.

Актор Рівненського академічного обласного театру ляльок Стас Лозовський презентував власний міні-спектакль, який із захопленням зустріли учасники та гості свята.

Рівненські письменники, твори яких друкує місцеве видавництво “Азалія”, стають відомими завдяки і нашому заходу, оскільки всі охочі можуть придбати книжки, отримати автографи.

Наступного року плануємо, що гостем свята буде ще один наш земляк, відомий український письменник Олександр Ірванець. Тож “Музейні гостини” набирають нових барв, запрошують тих, кому не байдужа наша минувшина, представити власні роботи, доторкнутись до народних надбань, відчувати атмосферу народного мистецтва, стати свідком святкової феєрії.

БРАВО, «МЕЛЬПОМЕНО ТАВРІЙ»!

Олег ОЛЕКСЮК,
м. Херсон

Одиннадцять років поспіль радує прискіпливого херсонського глядача Міжнародний театральний фестиваль “Мельпомена Таврії”. Були і дебютанти, й одвічні друзі Херсонського обласного академічного музично-драматичного театру імені Миколи Куліша. Цьогорічний лауреат Національної премії імені Тараса Шевченка, народна артистка України, просвітянка Лариса Кадирова, яка стояла біля витоків надзвичайно популярного фестивалю, вразила майстерністю у моновиставі “Бути...” Ось де школа акторської майстерності, ось де наснага для самовдосконалення молодих акторів, а їх на фестивалі було багато. Приємно вразила і наша землячка Ірина Красиліна (моноопера “Очікування”).

Відкривав фестиваль неперевершений виступ Луганського обласного академічного українського музично-драматичного театру виставою “Тарас Бульба” з народним артистом України Михайлом Голубовичем у головній ролі.

Шквал аплодисментів з вигуками “Браво!!!” зірвала містерія за твором Миколи Гоголя “Вій” у виконанні акторів Коломийського академічного українського драматичного театру імені І. Озаркевича.

Наймолодших театральних шанувальників порадували Херсонський обласний театр ляльок виставою “Дюймовочка” та Херсонський академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша дитячою казкою-грою “Все шкереберть”.

Привабили грою й актори закордонних театральних труп: Румунської театр-студії “Ateneu” та Мурманського народного драматичного театру “Комедіограф”.

Переможцем XI Міжнародного театрального фестивалю “Мельпомена Таврії” став Херсонський академічний музично-драматичний театр імені Миколи Куліша із надзвичайною філософсько-повчальною виставою за мотивами творів Миколи Гоголя “Страшна помста”. Саме цю виставу, яка нагадує людству про ланцюги гріхопадіння і невідворотну спокуту, журі визнало лауреатом, присудило їй гран-прі.

ВІВАТ, ТЕАТР! ВІВАТ, БІБЛІОТЕКО!

У рамках національної презентаційно-рейтингової програми “Діловий імідж України. Національні досягнення”, яка спрямована на підтримку діяльності вітчизняних підприємств, організацій, навчальних закладів та установ нашої країни, залучення іноземних інвестицій та налагодження ділових відносин, здобутки представляє **номінант золотої відзнаки “Визнання року—2009” Миколаївський академічний український театр драми та музичної комедії**.

Днем народження театру вважають 1 листопада 1927 року. Демократичність, етнографізм, соціальна проблематика п’єс у поєднанні з притаманною народові України музикальністю, гумором, яскравістю форми посилили глядацьку увагу до театру.

1980 року йому присвоєно статус — Миколаївський український театр драми та музичної комедії. Новий статус зобов’язував до послідовного опанування великих за обсягом форм та ще якіснішого втілення найкращої національної й зарубіжної драматургії у виставах музичного й драматичного жанрів; поглибленого сценічного рішення творів соціального та драматичного планів. Реалізувати це найпродуктивніше з перших кроків діяльності на посаді головного режисера театру (1983) і досі прагне заслужений діяч мистецтв України Олег Ігнатєв.

1988 року театр очолив заслужений діяч мистецтв України Микола Берсон. Затяжний ремонт, що тривав упродовж кількох років, змусив трупу поневірятися по чужих сценічних майданчиках. Микола Берсон, визнаючи складність

творчого процесу в умовах тривалого ремонту, вимагав від колективу підвищувати професійну планку від вистави до вистави, збільшувати аудиторію. Коли 1994 року повністю реконструйований театр відчинив двері глядачам, більшість з них не могла стримати захоплення. Усе: від інтер’єру до постановок — свідчило про справжню любов до глядачів, турботу про моральне й духовне збагачення громадян.

Тут народився і шістнадцять років успішно працює театр-супутник “Академія пані Куліси”. Саме в Миколаївському українському театрі драми та музичної комедії широко заявив про себе оригінальний жанр театралізованої дії — свята.

Український театр драми та музичної комедії утвердився як центр культурного життя Миколаєва й області. Автор багатьох його успішних проєктів і новацій — Микола Берсон. 28 вересня 2001 року театрові надано статус академічного. 2005 року відкрито Малу сцену. Завдяки виставам і просвітницьким програмам, поставленим на Малій сцені, збільшилася кількість прихильників театру.

У театрі стабільна, сприятлива творчості атмосфера, дружний, енергійний колектив. Творче кредо та девіз трупи — “Віват, актор! Віват, театр! Віват, глядачі!” Його послідовно реалізує команда однодумців-керівників: директор, заслужений діяч мистецтв України, заслужений працівник культури України Микола Берсон, головний режисер, заслужений діяч мистецтв України Олег Ігнатєв, головний диригент, заслужений артист України Віктор Урес, головний балетмейстер, заслужений артист України

Олександр Леоненко та головний хормейстер Наталія Авраменко. Театр успішно опановує різноманітні жанри театрального мистецтва.

Луганська обласна універсальна наукова бібліотека імені О. М. Горького (номінант срібної відзнаки “Визнання року—2009”) — найбільший інформаційно-ресурсний і просвітницький центр Луганщини. Книжковими багатствами бібліотеки щорічно користуються понад 35 тис. мешканців області.

Завдяки високопрофесійному колективу розвивається і розширюється бібліотечний сервіс. До послуг користувачів — мільйонний фонд документів на різних носіях, безплатне користування Інтернетом, 32 електронні бази даних, електронний каталог, унікальна колекція краєзнавчих документів, зібрання рідкісних і цінних книг. Функціонує 61 автоматизоване робоче місце, зокрема для користувачів — 21.

Розроблено нову версію порта-

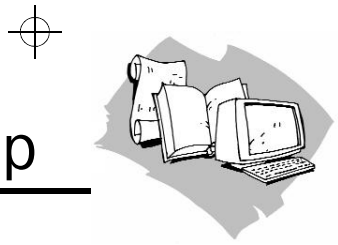
У Миколаївському академічному українському театрі драми та музичної комедії

лу “Інформаційний портрет Луганського регіону”, стала доступною російськомовна версія веб-сервера-проєкту “Видатні краєзнавці Луганщини”.

2008 року розпочато створення електронної бібліотеки текстових матеріалів творів місцевих авторів, цифрових копій статей з економіки та фінансів, а також масштабної ретронверсії бібліотечного фонду.

У Луганській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. О. М. Горького

— **Які події, пов’язані з роботою Полтавської “Просвіти” за останній рік, Ви хотіли б відзначити?**

— Найгучнішою подією став проведений вже вшосте музичний фестиваль “Мазепа-Фест”. Він має велику славу, до нас з’їжджаються люди з усієї України. Цього року фестиваль тривав чотири дні, відбулося дві кінопрем’єри: “Владика Андрей” і “Богдан Хмельницький”, які зібрали повні зали.

Визначним досягненням стало ухвалення міською радою постанови про виділення землі під пам’ятник гетьманові Мазепі, встановлення якого ініціювала “Просвіта”. До цієї події ми йшли багато років. Переконали, що полтавська громада впевнена у доцільності й потребі встановлення пам’ятника як символу української нескореності, як знаку справді нової Української держави. Також у 2008—2009 роках ми постійно видаємо нашу газету раз на місяць накладом 15 тисяч примірників.

Ці три речі — вагомий й суспільно значущий для Полтави — мають великий суспільний розголос.

— **Робота “Просвіти” сконцентрована здебільшого у Полтаві, чи область також активно задіяна у просвітнянських заходах?**

— Робота іде переважно в Полтаві, але намагаємося залучати і районні осередки. Торік запросили до Кременчука лауреата Шевченківської премії, режисера Михайла Ткачука. Показали документальну стрічку “Загадка Норильського повстання”, інші його фільми.

Лубенська “Просвіта” славиться яскравими заходами, проведеними зокрема до Шевченківських днів. Зараз у нас працює дев’ять районних об’єднань, а потребуємо, відповідно до кількості районів, 25.

Полтавська земля природно українськомовна, окрім Кременчука й Комсомольська. В ці міста потрібно вкладати багато зусиль, оскільки середовище там дуже зрійшене і вимагає активної просвітницької діяльності. А в районах в

Народний депутат України, член депутатської групи “За Україну!”, який очолює Полтавське обласне об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка від його початків, Микола Григорович Кульчинський упевнений: треба наповнювати український інформаційний простір відгомоном тих просвітнянських акцій і програм, які чи не щодня відбуваються в Україні. Вчасно донесена інформація примножує лави просвітнян і однодумців, повертає молодь до українських справ.

МИКОЛА КУЛЬЧИНСЬКИЙ: «НАШІ ЗУСИЛЛЯ ДОРЕЧНІ Й ПОТРІБНІ»

умовах теперішніх економічних реалій потрібна, так би мовити, економічна просвіта. Інформація про споживчі товариства, як їх створювати — цим Полтавська “Просвіта” прославилася ще до Першої світової війни. 1908 року у відповідь на заборону осередків “Просвіти” на Полтавщині було створено перші споживчі товариства, що об’єднували селян у кооперативи, які могли отримувати значний прибуток і на ці гроші вели просвітницьку роботу. Такого напрямку нам нині й не вистачає, дуже добре це усвідомлюю.

— **Чи долучаються до співпраці інші громадські організації?**

— Ми постійно співпрацюємо з громадськими організаціями, наприклад з “Українською справою”, з організаціями, що борються з проблемами наркоманії. Нині найбільш потрібна співпраця в селах, де слід створювати організації для боротьби з алкогольною залежністю. Тут самих наших зусиль не вистачає, потрібна адекватна державна політика в цьому напрямку, проте наші старання також доречні й потрібні. З досвіду дореволюційного просвітництва знаю, що під крилом

“Просвіти” багато громад ліквідували в селах шинки, і це перешкождало алкоголізації селянства.

— **Чи готує “Просвіта” заходи до 300-річчя Полтавської битви?**

— На цей рік готуємо заходи в межах “Мазепа-Фесту”: приїзд Івано-Франківського театру із постановкою “Солодка Даруся” за романом Марії Матіос, покази фільмів найкращих українських аніматорів, вечір героїчної української пісні, виступ хору “Чумаки” й оперних співаків Петра і Павла Приймків. Поза рамками фестивалю плануємо видання книжки полтавського автора Валерія Волоскова “Останнє кохання Мазепи”, розставляємо щити на трасі Київ—Харків з останніми словами гетьмана “Нас не скорили, вам захищати волю”, виготовляємо прапорці на відзначення 300-річчя українсько-шведського союзу.

— **Який стан справ зі спорудженням пам’ятника гетьманові Мазепі?**

— Зібрано понад мільйон гривень, ми розплатилися за постанент, залишилося розрахуватися із комбінатом “Художник” і авторською групою.

Пам’ятник буде встановлено 23 або 24 серпня. Голова міської ради пообіцяв, що жодних перешкод не буде, і я не сумніваюся, що пам’ятник стоятиме.

До збирання коштів долучилися сотні, якщо не тисячі з усіх куточків України. Харків, Львів, Рівне, Донецьк — звідусіль люди надсилають кошти. Це буде справді народний пам’ятник. Нещодавно одна бабуса принесла сто гривень по гривні! Це зворушує. І таких випадків дуже багато. Також сподіваємося на підтримку підприємців, які запевнили нас, що проблем із грошима не буде.

— **Полтавське об’єднання — одне з небагатьох, що підтримують власний сайт. Хто займається представленням полтавської “Просвіти” в мережі?**

— Цим займається молодь. Сайт потребує постійного вдосконалення, але для цього нам потрібен штат. Поки що він функціонує на громадських засадах. На щастя, молодь віддає час і енергію для громадської праці.

— **Які книжки вийшли цього року за сприяння “Просвіти”?**

— Ми долучилися до видання спогадів політв’язня Леоніда Ряб-

ченка “Від Снітина до Інти”, вийшла книжка В. Волоскова “Подорож Полтавщиною з монетою в руці”, до якої я написав передмову. Ідеться про монети, викарбувані на честь історичних постатей чи подій. Вийшли друком також матеріали шостих Батуринських читань, де зібрано блискучі історичні розвідки.

— **Поділіться, будь ласка, планами на майбутнє.**

— Найближчим часом потрібно зосередитися на розбудові обласного об’єднання. 2010 року плануємо у кожному районному центрі організувати осередок “Просвіти”. Це, мабуть, головне наше завдання. Мрію про фестиваль духовної хорової музики імені Олександра Кошиця із престижними нагородами. Розповідають, що хор Кошиця під час гастролей в Америці збирав п’ятдесятитисячні зали. Хотілося б досягти такого рівня. Олександр Кошиць — відома і шанована в мистецьких колах людина, хочеться донести його ім’я до широкого загалу. Встановлення Полтавською “Просвітою” премії його імені сприяло б популяризації в Україні хорової музики.

У видавничій сфері мріємо запровадити ідею “популярної книжки”, яка була б дешевою і доступною. Так ми могли б знайомити сучасного молодого читача з вершинами української літератури, особливо поезії. Щоб молодь могла прочитати Свідзинського, Антонича, сучасних українських поетів, класиків. Видання має здійснюватися у невеликому обсязі, головне — охопити бібліотеки області, яких у нас понад 600.

Величезна ділянка роботи — село, що духовно занепадає. Там потрібно створювати осередки “Просвіти”, розпочинати рух за закриття закладів, що пропагують пияцтво, добиватися, щоб сільські ради виносили постанови про заборону продажу алкоголю на своїй території.

Спілкувався
Сергій КЛИМКО

«ДЗВОНІ ПРОСВІТИ»

Так називається авторська радіопередача професора Київського національного університету Олександра Коновця, яка ось уже сьомий рік звучить на Першому каналі Національного радіо. Це діалоги з просвітнянами — відомими діячами науки, освіти й культури, присвячені актуальним питанням національного просвітництва. Серед них чимало авторів газети “Слово Просвіти”.

Характерна риса цих передач — публіцистична ретроспекція подій і явищ духовного буття українців, прагнення автора і його співрозмовників простежити логічний зв’язок минулого і сучасного. Ідеться не лише про маловідомі факти й імена учасників історії культурно-національного відродження, а й розкриваються світоглядна, етносоціальна й ментальна сутність феномену українського просвітництва — саме ті універсали й константи, які впливають на сучасні проблеми і багато в чому пояснюють парадокси нинішнього суспільства.

Тому найменше поторкання дзвону пробуджує чистий звук, який криється в чистоті й цілісності литва.

І мені часто вчувається, що в устах багатьох, хто всує вимовляє слова “Україна”, “українськість”, “українська мова”, “українська культура”, присутня шепелявість, надщербленість...

У голосі ж Олександра Коновця — багаторічного ведучого програми “Дзвони Просвіти” — чути тиху, але чисту ноту радості, тривоги, стурбованості.

Трагічність національної долі, історична її непередбачуваність Олександра Коновця хвилює. Випробування, які випали на останні покоління українців, стають підставою не для розчарування, а дода-

ють сили, зміцнюють у вірі в українські ідеали. Терплячість і непохвалість — також від переконаності, що надія на українське національне відродження не є ілюзією чи марнотою, як і віра в Бога. Адже людину, в якій згасла віра в загальнонаціональне, обсідає пустка і звиродніння...

Олександр як ведучий програми передовсім постає не як полеміст, що намагається переконати співрозмовника в правоті своїх аргументів, а як співрозмовник. Справді як спів-розмовник... Він уміє слухати, він чує, він, якщо думка запрошеного на розмову суголосна його власній, ніби підсилює її своєю присутністю. Якщо потрібно уточнити не до кінця з’ясовану

Діалог з відомим просвітняником і вченим, доктором економічних наук, професором Інституту міжнародних відносин Антоном Філіпенком

позицію співрозмовника, він робить це делікатно, ненав’язливо, як це буває в родинному колі, в колі друзів, однодумців...

Ми добре знаємо, звідки сила у вірян... Справді, ключовим поняттям для них є віра. І людська душа випростовується з кожним щоденним самоутвердженням людини у вірі. Вона стає суголосною тим душам, які прагнуть істини, прагнуть добра іншим, спокревним тобі, прагнуть порозуміння. Задля цього і створювалися “Просвіти” як добровільні об’єднання співрозмовни-

ків, однодумців, єдиновірців, для яких чотирискладове слово “Україна” звучить високо — ніжно-піднебесно, виповнюючи національний простір глибиною історичного, культуромовного змісту, наділено неперехідним значенням.

Слухаймо “Дзвони Просвіти”. Слухаймо Олександра Коновця... І він допоможе почути дедалі нові відтінки в тому слові, що для кожного українця стоїть майже поруч зі словом Бог. Пізнайте себе самих, адже той, хто пізнає себе, пізнає і Бога.

Особлива увага — формуванню інтелектуальної еліти в Україні, її можливості впливати на модернізацію країни, захистові й розвитку національних, насамперед культурних надбань, державотворчі процеси. Гостями радіостудії у цих передачах були визначні вчені, громадські й духовні діячі: директор Інституту літератури НАН України академік Микола Жулинський; відомий економіст, канадієць українського походження професор Богдан Гаврилишин; президент Міжнародної асоціації українців академік Ярослав Яцків; публіцист, редактор часопису “Наша Віра” Євген Сверстюк; глава Української Православної Церкви Київського Патріархату Святійший Патріарх Філарет та інші.

Пропонуємо читачам невелике есе, власне, спостереження найактивнішого учасника цієї радіопередачі, голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, народного депутата України, письменника Павла Мовчана.

ВМІЙТЕ СЛУХАТИ...

Що визначає цілісність натури? Не лише вчинки, не лише декларування високих істин, не лише, напевне, непохитність характеру, а й уперте, послідовне відстоювання спільного ідеалу, який викристалізовувався впродовж тривалого часу, випробовувався на стійкість не одним поколінням, і як дзвін, не був надтріснутий від потужних ударів.

МОВА — ТВОГО ЖИТТЯ ОСНОВА

У центрі діяльності Львівського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, як і впродовж попередньої історії, — питання утвердження української мови. Адже мова є основою для розбудови Української держави та консолідації нації.

Ярослав ПІТКО,
голова Львівського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Серед великої кількості заходів у цій царині — масова акція “Доля мови — доля народу”, яка привернула увагу влади, громадськості до порушення мовного законодавства, спонукала до щорічного розгляду цього питання на сесії Львівської обласної ради.

Львівське об'єднання створило мережу магазинів української книжки — Центр української книги, дві книгарні у Львові та одну в Самборі. Ще кілька готуються до відкриття в районних центрах.

Просвітня великої уваги надають популяризації української книжки, кіно, естради. Акцію “Читай, дивись і слухай українське” проводять у містах і районах. На рік відбувається більш ніж десять таких акцій, і кожна з них охоплює кілька населених пунктів. У Старосамбірському районі, наприклад, під час проведення “Читай, дивись і слухай

українське” залучили майже всі села та міста. У програмі — виставка-продаж української книжки, презентації українських видань за участю авторів, зокрема Р. Іваничука, Б. Стельмаха, Н. Бічуї, В. Габора, Ірини та Ігоря Калинців, М. Людкевич, В. Неборака та інших, дитячої літературної студії Малої академії наук. Також демонструють українські фільми, відбуваються концертні й молодіжні програми.

Львівське обласне об'єднання “Просвіти” — засновник і організатор дитячо-юнацького фестивалю української патріотичної пісні “Сурми звияги”, який проводять щороку з 2000-го. Він охоплює на різних етапах до 10 тисяч дітей. Започаткований цього року обласний конкурс читців відбувся до 22 травня — дня перепоховання Тараса Шевченка.

Важливий засіб формування світогляду молоді — телепрограма Львівського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка “Основа”, що виходить в ефір щовівторка. Мета її — висвітлення проб-

лем духовності й культури. У першому циклі “Мова — життя твого основа” домінують мовні проблеми, де розкривається недосконалість законодавства про мови, обґрунтовується потреба прийняття Концепції державної мовної політики, аналізується проблема українського книговидавництва, популяризація української книжки, кіно, естради. У передачах демонструють сюжети щодо порушень мовного законодавства, висвітлюють проблеми, пов'язані з мовою. Головне у програмі — зв'язок із телеглядачами.

ЧАС ЗМІНИТИ АКЦЕНТИ

В історії кожного народу є події, які стають невід'ємним складником історичної пам'яті, впливаючи на формування національної свідомості й гордості за героїчні подвиги предків. Така подія для нас — перемога битва козацького війська під Конотопом. У липні 2009-го минає 350 років славної перемоги.

Із цієї нагоди у читальні Народного дому Хмельницького міського об'єднання ВУТ “Просвіта” відкрито виставку “Просвіти багато не буває”, де представлено матеріали про події 1659 року, зокрема про гетьмана І. Виговського. Видання, що експонуються на виставці, розповідають про те, що кривавий бій під Конотопом став чорним днем російської історії й до смерті налякав царя Олексія Михайловича. Російський історик С. Соловйов писав: “У жалобній одежі вийшов цар Олексій до народу, і жах напав на Москву... яка затремтіла за власну безпеку”.

До уваги відвідувачів запропоновано унікальну історичну розвідку “Рід і родина Виговських”, опубліковану в журналі “Український історик” (Нью-Йорк—Мюнхен 1970), історична повість Юрія Тиса “Конотоп” — подарунок конотопських просвітян, фото хмельницьких просвітян, які побували 2008 року

на місці Конотопської битви, де, як писав Д. Павличко, “нажерлась там землі московська ненасить, перемогла душі козацької потуґа!”

Серед просвітнянських заходів на відзначення славного ювілею — програми на ХОДТРК “Поділля-Центр”, автор і ведуча яких Зоя Діденко, за участю відповідального секретаря міськкоб'єднання “Просвіти” Тетяни Мосійчук та викладача історії Національної академії державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького Бориса Ратича.

Лейтмотив просвітнянських заходів — настав час змінити акценти історії України, годі оплакувати поразки, оспівуймо перемоги.

Не Полтава, а Конотоп повинен бути символом нашої державної ідеології.

Прес-центр міського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, м. Хмельницький

Євген БУКЕТ
Колаж автора

Найпопулярніший нині енциклопедичний ресурс — багатомовна “Вікіпедія”. Найповніше про історію і сучасну діяльність Товариства розповідає українська локалізація ([uk.wikipedia.org/wiki/Просвіта_\(товариство\)](http://uk.wikipedia.org/wiki/Просвіта_(товариство))). Також представлені інформаційні матеріали про діяльність “Просвіти” англійською й польською мовами.

“Вікіпедія” дає посилання на чотири просвітнянські сайти, найрейтинговіші в пошукових системах.

Офіційний сайт Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка (prosvitaynlp.org.ua) — всеукраїнський портал “Просвіти”. Найбільші його вади — часта непрацездатність серверів, на яких його розміщено, й односторонність матеріалів (за принципом що саме припливе). Координатори проекту (а це члени Київського міського об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка) не мають звички періодично “прочисувати” Інтернет-простір у пошуку свіжих новин з осередків, а це, без сумніву, підсилює вагомість ресурсу.

Електронну версію Всеукраїнського культурологічного тижневика “Слово Просвіти” (slovoprosvity.org.ua) знає більшість наших читачів. Нині це найповніше джерело просвітнянських новин. Хоч і наш сайт далеко не ідеальний. Сподіваюся, вже до кінця цього року вдасться поліпшити дизайн, розмістити на ньому pdf-архів газети і перевести сайт на стабільніший хостинг.

Полтавське обласне об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка (www.prosvita.poltava.ua) здобуло популярність для свого сайту завдяки відомим на всю Україну проектам “Мазепа-Фест” і спорудження пам'ятника видатному українському гетьманові. Також динамічно наповнюються сайти Запорізького обласного об'єднання “Просвіти” (www.prosvita-zp.org.ua), Кіровоградського (prosvita.at.ua). Всесвітньо відомі просвітнянські ресурси “Українське життя в Севастополі” (www.ukrlife.org/main/prosvita/right.html) та “Бібліотечка “Просвіти” Херсонщини” (prosvilib.ipsys.net).

Неабияку популярність мають Інтернет-представництва просві-

«ПРОСВІТА» В ІНТЕРНЕТІ: ЗАПИШІТЬ АДРЕСУ!

тянських видань: газети “Кримська світлиця” (svitlytsia.crimea.ua), всеукраїнського тижневика “Сіверщина” (siver.com.ua), часопису “Промінь Просвіти” з Кривого Рогу (rprosvita.at.ua).

Через пошукові системи вдалося віднайти два просвітнянські блоги. Це співтовариство “Просвіта” на i.ua (blog.i.ua/community/629) і сторінка новин осередку “Просвіта” НТУУ “КПІ” (kpi.ua/taxonomy/term/183).

Значно ширше у всесвітній мережі представлена просвітнянська молодь. Давно відома офіційна сторінка ВМГО “Молода Просвіта” (www.molodaprosvita.org.ua). Цікаві “новоспечені” завдяки безплатній системі хостингу Ucoz сторінки регіональних підрозділів і місцевих осередків “Молодої Просвіти”. “Літаври” — сайт “Молодої Просвіти” Одещини (litavry.pp.net.ua) дає найсвіжішу інформацію про останні скандальні події в Одесі, зокрема і про справу Максима Чайки. Офіційні сторінки МГО “Молода Прос-

віта” Київське обласне товариство (molodaprosvita.at.ua) і Фастівського осередку “Молодої Просвіти” (www.mpf.at.ua) дають вичерпну інформацію про діяльність організації на Київщині. Також можна знайти сайт осередку “Молодої Просвіти” Національного університету харчових технологій (usuft-mp.ucoz.ua).

Українська “Вікіпедія” містить дві коротенькі статті, присвячені всеукраїнській організації (uk.wikipedia.org/wiki/Молода_Просвіта) і Київському обласному товариству “Молода Просвіта” (uk.wikipedia.org/wiki/Київське_обласне_товариство_Молода_Просвіта). У системі livejournal розміщено співтовариство “Молодої Просвіти” м. Києва (community.livejournal.com/moloda_prosvita), активно діють блог “Молодої Просвіти” Львівської політехніки (politeh.ridne.net/taxonomy/term/99) і гугль-група “Молода Просвіта” (groups.google.com.ua/group/molodaprosvita). Просвітнянський фотоальбом роз-

“Вас немає в Інтернеті? Отже, ви не існуєте” — гасло, що стало популярним на початку ХХІ століття. Віднедавна воно стосується навіть кожної окремої людини. Політичні партії, громадські організації, засоби масової інформації вже давно мають власні Інтернет-представництва. Частота їхнього оновлення, якість дизайну і хостингу, розгалуженість ресурсів справляють визначальне враження про їхню діяльність на користувачів всесвітньої мережі. А це — найпрогресивніша частина людства.

“Просвіта” — найдавніша громадська організація України. Тож вона та її численні відгалуження по всьому світові представлені в Інтернеті.

міщено на “Форумі Фастова” (fastiv.clan.su/photo/18).

Окремо слід зупинитися на соціальних мережах. Відкрито групу “Молодої Просвіти” в українському “Коннекті” (connect.ua/group-7874). А найпопулярніший у молодіжній аудиторії СНД російський сайт “В контакт” переповнений просвітнянськими групами. Ось їхні адреси: “Просвіта”, м. Івано-Франківськ (vkontakte.ru/club8065126), всеукраїнський тижневик “Сіверщина” (club7805490), “Молода Просвіта”, м. Київ (club1778311), “Молода Просвіта” Київщини (club5094946), “Молода Просвіта” Харківщини (club7403904), “Молода Просвіта” Тернопільщини (club7360227), “Молода Просвіта” Запоріжжя (club10062830), Одеський обласний осередок ВМГО “Молода Просвіта” (club7856190), осередок ВМГО “Молода Просвіта” в КНУКиМ (club2335286), “Молода Просвіта” Чернігівщини (club8166481), “Молода Просвіта”, с. Красне (club8928449).

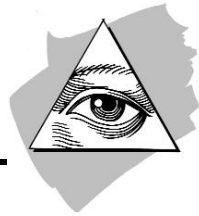
Закордонні “Просвіти” представлені значно скромніше. Вдалося розшукати лише “інформаційні візитки” “Просвіти” Канади (www.uocregina.ca/Prosvita.htm) й Аргентини (www.prosvita.org). Власний сайт має лише український танцювальний ансамбль “Просвіта” в Аргентині (www.ballet-prosvita.com.ar).

Зважаючи на постійний динамічний розвиток, віртуальний простір нагромаджує також багато “сміття” — давно не вживаних ресурсів, які в кращому разі розповідають про минуле організації, а в гіршому шкодять їм наповненням. Просвітнянський Інтернет теж має такі сторінки. Неактивні з минулого року сайт Київського міського осередку ВМГО “Молода Просвіта” (mrkiv.org.ua), “Форум молодих просвітян Києва”, який заснувала “Молода Просвіта” Київського національного університету ім. Тараса Шевченка (molodaprosvita.uaforums.net), форум “Молодої Просвіти” КНУКиМ (www.knukim.edu.ua/forum/viewtopic.php?t=276).

Останнє оновлення 25 жовтня 2007 року було на офіційному сайті видавництва “Просвіта” (www.prosvita.kiev.ua), сторінку ВМГО “Молода Просвіта” (molprosvita.civica.org) востаннє оновлювали 19 березня 2006-го, а сайт Полтавської “Молодої Просвіти” (www.geocities.com/poltavamp) — 2004-го.

У мережі є два сайти, розміщені на адресах, що колись належали Всеукраїнському товариству “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, але зараз сумнівного наповнення, що не має жодного стосунку до діяльності Товариства. Це так зване “Об'єднання шанувальників творчості Т. Шевченка” (prosvita.com.ua) і колишній сайт “Слова Просвіти” (slovoprosvity.com.ua).

Блукаючи Інтернет-простором, можна знайти багато різних матеріалів і думок щодо 140-річної діяльності “Просвіти”, іноді не дуже приємних. “Всесвітнє павутиння” не має жодних обмежень щодо кількості та якості інформації. Тож беручи інформацію з “нетрів”, ретельно її перевіряйте й будьте обачні!

Наша газета продовжує дискусію про єдність національно-демократичних сил. Приводом для неї служить ювілейна дата — 20-річчя створення Народного руху України. Аналізуючи історію, розмірковуємо над сьогоднішнім разом із академіком НАНУ Віталієм Дончиком.

РУХ: ЩО В ПІДСУМКУ?

Продовження.
Поч. у ч. 23 за 2009 р.

— Про політичні стосунки Л. Кравчука і комуністів: як вони впливали на нього, на його співпрацю з Рухом?

— Ось тут і заховані вади й біди Леоніда Кравчука, подвійність його політичної поведінки. Кому, як не йому, було знати, в чіїх руках реальна влада на той час: у Верховній Раді — група 239, в уряді — радянська партноменклатура, майже всуціль той самий апарат; в областях, районах, окрім деяких змін (здебільшого в Західній Україні) — владний прошарок нечіпаний. А в звирваних масах аж ніяк не суцільна одностайність, даються взнаки і підкинуті на живлющий ґрунт совкізму стереотипи на кшталт “не надо резать по живому”, “Мова нас не нагодує...”

Кравчук знав це і побоювався роздратувати компартійного звіра. Більш того, він розумів, що в його перевазі на президентських виборах — чимало голосів тих, чийм однопартійцем він був ще півроку тому, зокрема й тих, хто почав “прозрівати”, але не настільки, щоб стати на бік Руху, Чорновола. Серед прихильників Л. Кравчука було чимало й обласних чинуш, колишніх голів і секретарів облвиконкомів та обкомів, що вже пристосовувалися до нової влади, зберігаючи себе і своє крісло.

Пам’ятаю, Л. Кравчук, тільки-но ставши Президентом, зібрав представників демократичних сил, щоб обговорити кадрові питання у зв’язку з призначенням представників Президента в областях і районах. Рухівці категорично наполягали на неприпустимості призначення кандидатів із числа колишніх компартійних посадовців, назвали імена одвертих ворогів демократії й незалежності. Л. Кравчук натомість наголошував на відсутності організаційного досвіду в демократів. Я виступав тоді як заступник голови Київської державної адміністрації й сказав, що це діло набувне, а ось старий досвід, та ще й не підкріплений патріотичним світоглядом, — значно гірше. Домовилися про те, що кандидатури заступників з гуманітарних питань призначатимуть із представників Руху, і це в деяких областях було виконано. Але названі нами “ком’яструби” та їм подібні залишилися на своїх місцях.

Кажуть, Кравчук запропонував Рухові співпрацю, а той відвернувся? Даруйте, це ж не запрошення до танцю! “Ви не кинулися до мене стрімголов, то я йду до комуністів”. Не думаю, що Кравчук хотів досягти фантастичного: проголосивши про опору на рухівську програму, здійснювати її руками старої політичної сили. Верховна Рада, головою якої був Л. Кравчук, зазнаючи тиску рухівської опозиції, а ще більшого — грізно наростаючої народної хвилі, зуміла ухвалити визначальні рішення. Проте подальші дії Л. Кравчука вже як Президента України, його загравання незрідка в принципових державницьких і національних питаннях із лівими руйнарами держави не мають виправдання. Таке орієнтування, зокрема й кадрове, на “колишніх”, які швидко перефарбувалися в “патріотів”, така лінія політичної поведінки розгорнулася, мов ланцюгова реакція, в усіх структурах, надовго загальмувавши справжні національно-державницькі перетворення в Україні. Про “опору” на Рух Президента Л. Кравчука чимдалі забувалося навч, наміри до співпраці з демократами зникли (по суті, так і не з’явившись) вже навіть з риторики. Праві ж сили, які в масі й раніше не довіряли Л. Кравчукові, тепер побачили в ньому (для цього він надавав дедалі більше підстав) причину всіх бід і невдач України. Його тепер не “воліли” ні затяті вороги незалежності, ні її принципові прихильники. Він програв. І не лише вибори. Крім того, стався і сподіваний парадокс: близькість окремих лі-

дерів Руху до Президента обернулася різкою втратою їхнього рейтингу як незалежників.

— Ви вважаєте, такий розвиток подій був неминучим?

— Що ж тут гадати, як гоголівська наречена. Якби Рух і його лідери були непохитнішими і принциповішими... Якби перший Президент не вдавався до маневрувань і був “правішим”... Тодішні хитання й непослідовність Л. Кравчука наочно засвідчує його подальша політична поведінка: то він “вірний солдат” СДПУ(о), то ідеологічний речник неукраїнських ідей антидержавницького блоку з промовистою назвою “Не так!” Його зляканий вираз обличчя в замовленому явно на догоду Ю. Тимошенко ролику, його окрик чужим схарапудженим голосом Президентові В. Ющенку “Іди у відставку!” мене просто вбили. А що це дасть — не Ю. Тимошенко чи В. Януковичу, не тим, що за ними стоять, а самій Україні, її людям? Невже перемога одного із двох кланів, які в безсоромному клінчі зчепилися за владу й тільки за владу, без жально руйнуючи досі здобуте, — це велика користь і радість для України?

— Напередодні нових президентських виборів Ви налаштовані не дуже оптимістично?

— Геніальний Тарас Григорович своє послання до українського народу назвав “І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм...” Це — формула, за якою визначаємо, що таке нація. Наші президенти, прем’єри, політична еліта, національно-демократичні лідери, багатьох з яких Рух вивів на авансцену політики, тільки тоді “підіймуть і розвеселять” Україну, коли виходитимуть саме з такого Шевченкового розуміння народу, коли глибоко в душі усвідомлюватимуть нерозривний зв’язок, тяглість, спадкоємність мертвих — живих — майбутніх.

Очільники української нації не можуть не мати відваги, вони ніколи не повинні забувати про своє покликання — не просто будити від сплячки, не просто йти попереду, а вести за собою інших. Така вже українська історія, що наші президенти — ті, що були, є, і майбутні — приречені бути не лише мудрими, шляхетними (підніматися над пересічним, дрібним, профанним), а й мужніми й саможертвоними у кожному рішенні й дії.

— Понад 10 років тому очолюваний Вами журнал “Слово і Час” проводив дискусію щодо об’єднання національно-демократичних сил. Ваш діалог із Сергієм Гречанюком і відповіді керівників партій та громадських організацій порушували наболілу проблему об’єднання. Схоже, ця дискусія нині стала ще актуальнішою.

— “Чи об’єднуються нарешті національні демократи?” — так, до речі, називалася дискусія в журналі “Слово і Час”. Проблема ця настільки давня (ще автор “Слова о полку Ігоревім”, пам’ятає, журився, що чвари між князями не дають їм здолати половців), про неї стільки написано і стільки було взаємних присягань у політикумі, що подеколи думаєш, чи варто встотисячне перемивати кістки, називати це питання клятим для України, посилатися на вже цитовані афоризми: де два українці, там три гетьмани, демократи об’єднуються лише перед розстрілом тощо.

І все-таки — куди дінешся! — ні-ні, та й повертаєшся до цієї болючої думки: якби всі національні демократи за 18 років бодай раз об’єдналися, то вже давно були б при владі, й Україна була іншою. А тепер, крім усього, ще й маємо принизливий “бренд” — ті, що ніколи не об’єднуються, і вже саме це негативно впливає на результат виборів.

— Той “бренд” безкінечно мусує вороги України і демократії... Хіба він невідворотний?

— Досвід діяльності в Русі й Демпартії дає мені змогу зблизька бачити наболілі й

“переболілі” проблеми української багато-партійності. Пристрасно, з болем чи розчаруванням, із сумнівами чи різким критичним настроєм, іншими словами, емоційно — тому що, перебуваючи з перших кроків у Русі, наштовхуючись безперестанку на вияви незгод і сварок між своїми, побратимами, добре знаними, чудовими, зі славною (героїчною!) біографією, відданими національній ідеї людьми, впадаєш у розпач: чому це так? Адже всі за Україну, всі патріоти.

Мої друзі-письменники, які працювали в “Народній газеті” (А. Шевченко, С. Гречанюк, О. Лук’яненко, Ю. Цеков та ін.) усвідомлено, як особливе, визначальне мотто винесли у її підзаголовок: “За єдність національно-демократичних сил” і послідовно й уперто робили все задля досягнення найважливішої мети. Ви запитаєте: хіба не цього щиро прагнули Л. Лук’яненко, В. Чорновіл, Д. Павличко, М. Горинь, Ю. Бадзьо, І. Драч, Ю. Костенко, В. Пинзеник, А. Матвієнко і багато інших національно-демократичних лідерів? Хіба не таку мету обстоювали наші видатні аналітики-публіцисти, які стільки написали розумних і схвильованих статей з цього приводу, — І. Дзюба, А. Погрібний, Ю. Мушкетик, П. Мовчан, В. Карпенко та інші? А де результати? Скажу з усією відповідальністю: не знайшлося в Україні за ці роки жодної політичної сили, партії, лідера, які працювали б лише про цей результат. Не йдеться про те, щоб залишити осторонь корпоративні, тим більш особисті інтереси — це дрібно, це елементарно. Ідеться про відсунення заради великої мети єдності навіть найважливіших і пріоритетних завдань на другий план.

Згадувана дискусія в журналі “СіЧ”, у якій чільні політики відповідали на конкретні й недвозначні запитання щодо шляхів об’єднання, вийшла конструктивною, налагоджувала (здавалося) взаєморозуміння. А завершилася знаєсте, чим? Пріпізнений вихід лютогового числа журналу припав саме на... пік березневих рухівських чвар, на розкол у партії В. Чорновола. Хто згадав тоді, що єдиною (і першою!) метою для партії була єдність? Єдність в ім’я України!

— Той розкол Руху — дуже тяжка тема. Амплітуда думок у суспільстві щодо причин розколу коливается від того, що це було трагічне непорозуміння між лідерами, насамперед між Чорноволом і його найближчим оточенням, й аж до того, що це була цілеспрямована акція влади, на яку, на жаль, “повіся” дехто з лідерів партії. Тоді, в лютому—березні 1999 року, по гарячих слідах Ви дуже болісно й емоційно коментували цей трагічний розкол. В одній із публікацій висловили сподівання, що “історія покаже, хто є хто”, до того ж, найближчим часом. Минуло 10 років. Історія щось довела, розставила крапки над “і”?

— Багато в моїх міркуваннях з проблеми єдності демократичних сил збігається з позицією Української народної партії. Це логічно. Бо якби в партії домінували корпоративні чи амбіційні інтереси (хоч, не приховую, не все у нас гладко), то я змушений був би збити інший вибір.

Розколи у партіях, “клонування” і невміння демократів об’єднуватися — різні аспекти, але тема, звичайно, та сама. У двох числах

“Народної газети” в лютому—березні 1999 р. (“Що відбувається в Народному Русі?”) писав про той трагічний розкол. Причини? Не одна і не дві. Ішлося зокрема про закинення ззовні “вірусів розбрату”, і тут мав на увазі не лише з-поза меж Руху, а й із-за меж України. Але, немає сумніву, ні кучмівській владі, якій був зовсім не потрібен сильний опозиційний Рух, ні жодній агентурній розробці не вдалося б його розхитати, якби не розбрат усередині. Я був на останньому засіданні, яке вів В. Чорновіл, брав участь в останньому перед розколом і першому після розколу з’їздах, в усіх тогочасних обговореннях конфліктних питань і можу засвідчити: розум тоді відібрало в багатьох. А щодо глибоких патріотичних почуттів, які мали б зупинити чвари у фракції, Президії, Центральному Проводі й заручником яких став голова партії, — то про інтереси України зовсім забули. Не називатиму прізвищ, не вдаватимусь до деталей, сьогодні це може лише зашкодити справі, але йдеться до 20-річчя, тож мусимо говорити і про уроки рухівської історії.

Я не писав жодних заяв про вихід із Руху, не приставав до якоїсь частини, мене ніхто не “обробляв”, лише кілька разів дзвонив В’ячеслав Чорновіл, толерантно з’ясовуючи мою позицію (перед тим ми розійшлися з ним в оцінці доцільності “пробного” голосування на останньому спільному з’їзді щодо кандидатур на президентські вибори — Костенко чи Удовенко), я постійно намагався дотримуватися рішення більшості (на Президії, в Центральному Проводі, на з’їзді) і вважав, що так мав чинити і голова партії й без порад чи додаткових кроків або маневрів опинився в НРУ (Ю. Костенка), згодом це — УНР, УНП.

Та найприкріше в тій гіркій історії те, що відбувалося після самого факту розколу Руху. Коли сприймаєш факт як неприпустиму помилку, як трагедію, як те, що не повинно бути, тоді неодмінно жевріє надія, що омана мине, настане час порозуміння. Але ті, хто називав себе послідовниками В. Чорновола, вдавалися до таких заяв, оцінок, злих і образливих статей, що відрізалися й найменша перспектива на можливе примирення — так ставляться до запеклих ворогів. 30-ма іудами було названо й перелічено поіменно чи не всіх із першої десятки або двадцятки партії, засновників НРУ, “старої гвардії”, якою пишався В. Чорновіл. А після його загибелі — ніби навмисно, щоб зруйнувати Рух ушент, — вішали більший частині партії налічки “убивць” і “призвідців смерті”. Несусвітні звинувачення, але тоді вони відводили вказівний перст од справжніх ворогів Руху й України, реальних убивць організатора сильної рухівської партії. Такого засліплення жодним чином не можна виправдати, його частково можна пояснити тодішнім настроєм загального розпачу й розгубленості в демократичних колах. Але згодом, коли багато прояснилося й відкрилася можливість для об’єднання, чим треба було керуватися, щоб зверхньо виставляти перед УНП вимогу-ультиматум: “спочатку покайтеся”. Певен: це вимоги не партійців-рухівців, не рухівської маси. Це підступна й підкинута збоку ідея, яку підтримала якась частина керівної верхівки. Пам’ятаю, коли заходило про об’єднання національно-демократичних сил, В. Чорновіл не раз казав, що проблем щодо цього він чекає лише від рухівської номенклатури — столичної й обласної.

В обох рухівських партіях не бракує людей амбіційних, категоричних, егоїстичних крикунів, які воліли б, щоб тільки до них прислухалися, є і просто провокатори — за обов’язком чи від природи. Є вони і в інших партіях. Але ті, хто претендує бути справді демократичною, національною, ідеологічною потугою і прагне повсякчас нарощувати свій авторитет і вплив, зобов’язані з честю виходити з усіх об’єктивних і суб’єктивних, “насланих” на неї випробувань. Певен, що самовідданий, невтомний В. Чорновіл, зумівши створити таку сильну й найавторитетнішу демократичну партію, знайшов би вихід із кризи. Хочу вірити, що НРУ та УНП, перегорнувши сумну сторінку історії, зрозуміють, що їм диктують, ба більше, про що їм воляють сьогодні Україна й українство. І тоді позбудуться міфу нездоланої розколотості, яким тішаються “воріженьки”.

Далі буде.

Спілкувався Петро АНТОНЕНКО

Михайло МОГОРИТА,
відповідальний секретар
Закарпатського об'єднання
ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

На з'їзді народовецької молоді 7 липня 1929 року Августин Волошин сказав: “Проголошуємо всьому культурному світові, що ми, Підкарпатські русини, є частиною великого українського народу і що наша мова та наша література була, єсть і буде тота сама, що наших братів з тамтого боку Карпат.

Проголошуємо, що всякі стремління, щоби нас змоскалізувати або сфабрикувати з нас якесь окремішне плем'я і тим відорвати нас національно від матірнього пня, будемо всіма силами поборювати і визнаємо всіх, щоби назву Русин-Українець все і всюди уживати...”

Звідки взялась офіційна наука, що шукає пряму чи опосередковану спадкоємність білих хорватів і русинів, якої довести не може? А її й шукати не потрібно, адже вона, за твердженням лідера Закарпатського політичного русинства П. Р. Магочі, угорця за національністю, — у великій науці австрійського історика Г. Бідермана. Той зокрема писав, що “русини не жили в Підкарпатті до мадярів, а прийшли разом з ними окремішнім племенем з незначною відмінністю від інших мадяр у мові, звичаях, обрядах, побуті...”

Західноєвропейська наука грішить твердженням, що наша земля наприкінці IX ст. була незаселеною. До цієї думки схилилися і чехословацькі вчені XIX ст. П. Шафарик та Б. Носак-Незабудов, які першими дали нашому краєві назву “Земля без імені”: щоби угорці, куди вперше ступила їхня нога, всадили міцний кілок — знак початку Великої Угорщини (про це писало “Слово Просвіти” у ч. 11 (492) за 19—25 березня 2009 р.).

Чи угорці, організувавши державу на землях, де господарювали “волохи і словени” (літописець Нестор), дозволили б влиття на свою територію слов'ян (ідеться про період до татаро-монгольського нашествия), щоби ті створювали міста зі слов'янськими назвами: Будин (частина сучасної столиці Угорщини, назва Будапешт тільки з 1872-го), Добруч (Дебрецен), Мішкольц, Сольнок (останній порт Тиси, до якого транспортували солотвинську сіль), Цеглед, Загонь та ін., озера (Болотне — Балатон), річки (Солона) тощо.

Згідно з археологічними знахідками, племена білих хорватів жили на західних схилах Карпат чи не до самого Дунаю уже в VI—XI ст. Розкопано понад сто поселень (Холмок, Галоч, Ратівці, Вел. Гевці, Ужгород, Берегове, Перехрестя, Червеньове, Зняцево, городища

МИ — НЕ ОКРЕМІШНЄ ПЛЕМ'Я!

На продовження теми, розпочатої в статті Євгена Букета “Неприховане русинство” (“Слово Просвіти” ч. 18 (499) за 7—13 травня 2009 р.)

Ужгород, Вари, Білки, Данилово, Олександрівка).

Археологічні дослідження засвідчують і релігійні вірування давньослов'янського населення Закарпаття (трупоспалення, залишки якого ховали в ґрунті ями або в підкурганний насип, що було характерним і для інших східнослов'янських племен).

Вчені УжНУ (професори Д. Данилюк, В. Ілько, П. Чучка та ін.) припускають, що за згодою київського князя (адже мадяри рік чи й більше перепочивали на березі Дніпра після дороги з південних уральських степів) у тій ватазі могло бути кілька русинів-провідників, які домовлялися зі слов'янами, чийми землями мандрували мадяри. Анатолій Кралицький пише, що провідники привели кочівників до самої ріки Дунай, звідки повернулися додому.

Немає потреби бентежитись, куди поділися білі хорвати після X ст. Вони прийняли таку назву, як і всі східні й частина південних і західних слов'ян — русини. Жодне з наших східнослов'янських племен не зберегло старої плеємної назви, ставши українським народом. Хоч часто за територію розташування вживаємо назви волиняни, галичани, але не сумніваємося, що вони — складова українського народу. Немає між нами, русинами-українцями, принципової різниці в мові, звичаях, обрядах чи побуті. А перекинувшись творців русинської мови однаково не розуміємо ні ми, хто прийняв нову назву “українець”, ні ті 10,1 тис. людей (0,08 % усього населення), кого звели з глузду записатись “русинами”. Перепис населення засвідчив: українцями записалися 1 млн 10 тис. осіб, угорцями — 151,1 тис., румунами — 32 тис., росіянами — 31,03 тис., 5,6 тис. — росіянами, 3,5 тис. — німцями. Сьогодні ми не певні, що ті цифри не мінятимуться в

той чи інший бік, враховуючи рівень роз'яснювальної роботи й обсяги фінансування справи Угорщиною та Росією, а може, й кимось іншим.

7 березня 2007 року Закарпатська обласна рада ухвалила рішення про визнання національності “русин” і підтримує цю самопроголошену нацменшину. А хіба це компетенція обласної ради? Та ще за такого рівня її керівництва! Враховуючи відмінності в мові майже в кожному закарпатському селі, можна констатувати окремішню нацменшину, тільки шукайте для них назви.

Русинство в Закарпатті є в Мукачівському, Свалявському та Іршавському районах. Кілька років тому в суперечці тодішній голова “Общества русинів” І. Турянич запитав: чому Київ визнає бойків, лемків і гуцулів, а русинів ні, змішавши Божий дар з яєшнею.

Є оголошення про вивчення русинської мови. А за якою граматиною? В період окупації Закарпаття (1938—1944) чинною була недолуга граматика Івана Гарайди. Яку ідеологію сповідують перші особи закарпатської влади? Чи не вони сядуть за перші парти для того вивчення?

Чому взяли інтерв'ю не в професора П. Чучки, заслуженого лікаря України, професора О. Ганич чи будь-кого іншого, які знайомі з проблемою, а у випадкового дівчати?

Чи є русини нацменшиною в Закарпатті? Якщо так, то за всіма нормами співжиття кожна така громада, мала чи велика, порівняно з домінуючою нацією, має право на належний їй статус і не лише на національно-культурну, а й на господарсько-економічну й політичну автономію. Але на звернення в ООН, ЮНЕСКО й інші європейські організації лідери політрусинства отримали негативні відповіді. Бо право на автономію мають меншини відмінних від домінуючих у державах на-

Карпатські русини. 1939 р.

ціональностей. Що ж до “закарпатських русинів”, то їм роз'яснено, що вони — українці, тільки називають себе старою назвою.

Крикуни на замовлення ще й нині не втомлюються переконувати молодь, що Карпатську Україну організували галичани. Хоч у березні 1939 р. серед галичан, чий прізвища встановлено, загинуло близько сотні, п'ятеро наддніпрянців, один волинянин, двоє буковинці, в один українці США і понад 500 наших краян. Тільки в Нижніх Воротах розстріляно близько 600 осіб. А за офіційними даними Міністерства внутрішніх справ Угорщини, з березня до грудня 1939-го на Закарпатті загинуло 4,5 тис. колишніх вояків Карпатської Січі.

Проблема не в русинстві, а у відпрацюванні коштів, яких не шкодують ні Росія, ні Угорщина. Остання хоче бачити наш край своїм П'ємонтом. Коли Гітлер дозволив Угорщині окупувати наш край, фашистський диктатор Микола Горті 13 березня 1939 р. писав фюреру: “Ваша Ексцеленце! Сердечно дякую! Я не можу ніяк висловитись, який я щасливий, бо ж ця життєдайна територія (ідеться про Карпатську Україну для Мадярщини) — я нерado вживаю великих слів — фактично є справою життя...” Цих позицій дотримуються й нинішні керівники Угорщини, до яких з такою довірою ставиться наш Президент. Росія ж має власну позицію: ускладнити ситуацію на заході України, щоби її керівництво не мало змоги планувати євроінтеграцію.

І знаходяться виконавці тих чорних задумів. Показовим було звернення голови “Свалявського общества русинів” В. Сарканича до керівників України і Євросоюзу з вимогою “визнання закарпатських українців русинами, які не хочуть жити під владою України” (газета “Карпатська реформа”, ч. 16). Зі свого боку, не протестуватимемо, якщо його одного буде перелицьовано на русина в його інтерпретаціях.

ЯК ЗМІНИТИ СИСТЕМУ ЦІННОСТЕЙ?

Людмила СТРИЖКО,
сміт Іванівка Херсонської обл.

Шаную ваш часопис, зацікавлено перечитує публікації на гострі теми і не можу втриматися від бажання приєднатися до дискусії. Вразила публіцистична стаття Віктора Баранова “Призвичаєність виродження...” (ч. 21) та матеріали “круглого столу” “Шевченкові заповіті і сьогодення”.

Згадався вислів дагестанського поета Расула Гамзатова про те, що у містах проживає населення, а у селах — народ. Віднедавна не покидає відчуття, що Україна перетворюється на країну населення, бо й у селі дедалі важче відшукати народ, тобто українців, які стоять в обороні своєї ідентичності. У суспільстві, де превалюють матеріальні цінності, байдуже ставляться до традицій, історії народу, врешті-решт, до державної мови.

Кажуть: “Дрібниця!” Вперто нагадує редакції районної газети, що не варто перетворювати українськомовний друкований орган з багатими традиціями (75 років минуло із дня заснування) на “двуязычний”. Після зміни редактора в газеті з'являються цілі шпальти російською мовою, а тексти українською недбало відредаговані, аж до того, що перекидують цитати з “Кобзаря” Шевченка. Слова шановного Бориса Олійника не “круглому столі” “Може, ми вже меншина?” посилюють тривогу.

Нещодавно побувала на концерт-звіті сільських закладів культури нашого району. Раділа, що аматори здатні на творчість, попри всі складнощі. Але здивував репертуар: вокальні гурти співали “Ивушки”, “По горным камушкам”, “Маленькая деревенька”... Було враження, що перебуваю в російській глибинці — жодної автентичної української пісні! Щоправда, українські пісні також виконували: на кшталт шоу “співаючого ректора”. А ще молодіжні танцювальні колективи показували доробки під афроамериканські ритми...

Пам'ятаю, колись митці виступали проти засилля “шароварщини” в українському мистецтві. А що маємо нaтoмiсть? Молодь не лише не знає основ народної культури, а й світова класика їй не відома. Бо виховує її не школа, а телевізор, вулиця, Інтернет. Чи є у цьому “вихованні” національний продукт? Го-ді сподіватися.

Нещодавно Херсонський держуніверситет разом із громадським об'єднанням “Спільна справа” провів опитування серед 500 херсонських одинадцятикласників. Чверть опитаних хоче назавжди виїхати за межі України, і лише 8,2 % переконані, що за будь-яких умов залишаться жити на рідній землі. Тож уважатимемо ці відсотки показником патріотизму херсонської молоді?

Не знаю, як із російськомовного населення може постати український народ. У цьому контексті у “Просвіти” — справжній огром роботи в обороні українських цінностей. Погоджуюся з тезою Євгена Пашковського: “...державна не може бути, якщо ЗМІ належать іншим державам”. Але так є, й авторитетними для суспільства стають “зірки” гламурних телешоу, успішні багатії, які всміхаються зі сторінок глянцевого журналу. Як змінити цю систему цінностей? Ставлю це питання собі й вам, просвітяни. Шукаймо відповіді!

Русини (Буковинська поштівка до 1914 р.)

ПРОЕКТ ЗАКОНУ ПРО БОРТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ (Чолобитна сучасних запорожців депутатам Верховної Ради)

Любезнії нардепи і нардепки (І мудрі, й ті, які, пардон, без клепки), Законотворців нерозлучне братство, Вам б'є чолом із Хортиці козацтво! Могли б ми, звісно, штурмом взяти Парламент, Але ж цього не дозволя регламент Та й нам не личить, ставши на трибуні, Метати громи чи розпускати нюні. Ми пропонуємо вам проект Закону, Як нам країну визволити з полону Хабарників і корупціонерів — Новітньої епохи мародерів. Аби приборкати зграю цю хижацьку,

Слід відродити юстицію козацьку: Чиновника, який бере “на лапу”, На Хортицю пригонять по етапу. Припнувши до стовпа ганьби, для кари Спустить йому, даруйте, шаровари Чи, може, джинси — хіба в цьому діло? Важливо, щоб світило голе тіло. Всяк, хто йде мимо, хай бере лозини І злодія шмагає... нижче спина. Шмагає й примовляє: “Скурвий сину, Оце тобі за твою вдачу псину!” Так лупить, щоб забув він про “навари” І про офшори, й попросивсь на нари. Хто добре б'є — підносить кухоль рому, Хто кепсько — тому виспати самому. На крик і сльози просьба не зважати. Як вам проект, шановні депутати? Суворий надто? Але що робити, Якщо розперезалися бандити? Їм не страшні (у цьому наше горе) Ні судді, ні менти, ні прокурори. А гірше те, що серед цих останніх Також немало хижих і захланних.

В них апетит — немов у бегемота. Куди від них сховається спільнота? Отож, благаєм, наші незрівнянні, Прийміть Закон цей в першому читанні. Якщо ж ви не натиснете на кнопки, Злодюги й далі будуть бити гопки І наш народ, як липку, обдирати. Почуйте нас, панове депутати! Ми разом з вами доб'ємось ефекту, Бо втілення в життя цього проекту Фінансових затрат не вимагає. А Хортиця “гостей” давно чекає! А щоб воздати халугам по заслугі, Лоза буяє на Великим Лузі! Не будуть скривджені й творці Закону: Для них ми маємо вдосталь самогону. Є й закусок путящий, попри кризу. Наразі ж будьмо!

Запорожці з Низу.

Петро РЕБРО,
лауреат премії імені Остапа Вишні,
м. Запоріжжя

ВОЛОДИМИР ВІТЮК: «ХОЧЕМО ЗНАТИ ПРО КОЖНОГО ПАТРІОТА»

Надія КИР'ЯН
Фото автора

Володимир Вітюк народився в Мінську 22 травня 1941 року. Батько, офіцер, був українцем з Погребищенського району Вінницької області. Загинув під час війни. Після цього мати з двома малими дітьми повернулася до рідні в Переяслав-Хмельницький район. По-воєнне дитинство, звичайна школа... Армія... Відслуживши, вступив до Київського медінституту. Роки навчання припали на 1960-ті.

Приєднався до національно-визвольного руху. Тоді в Жовтневому палаці працював літературно-мистецький клуб “Сонячні кларнети”. Там знайомився з українською культурою. Відвідував вечори, на яких виступали Іван Драч, Микола Вінграновський. Перепусткою була українська мова. Раніше розмовляв російською, “як усі”. Почав спілкуватися українською з другом. На курсі їх називали націоналістами.

Познайомився з Галиною Севрук, подругою Алли Горської. В тому гурті зрозумів, що Київ — українське місто. Потім працював на Черкащині. Читав вірші Василя Симоненка, пропагував. За це 1973 року виключили з партії. А потім райкомівці самі дістали твори Симоненка і з захопленням читали. Казали: “Який сильний поет!”

На початку 1990-х Вітюк працював у Березані, очолив там Народний рух. Рухівці добилися, що в місцевому будинку культури провели з'їзд Народного руху лівобережжя Київщини (з дозволу Івана Плюща).

1991 року балотувався до Верховної Ради України. Зайняв перше місце в першому турі, а друге — секретар місцевого райкому партії. Тоді влада зробила все, щоб народним депутатом став райкомовець. “Я його запитав тоді, — розповідає Володимир Павлович, — чи справді він вірить у комуністичну ідею. Той по-молвчав і відповів: “Вірю”. Тоді я йому сказав: “Якщо так, Ви нечесна й непорядна людина”.

Володимир Вітюк говорив і робив лише те, у що вірив. Ніколи не думав про посади. Він досвідчений хірург, любить свою справу. Його знають і цінують, йому вірять, прихильниками стають навіть опоненти. Нині живе й працює в Боярці.

“У нас немає кризи ні політичної, ні економічної — є величезна духовна криза. Все починається з духовності. Кожен, хто мислить патріотично, повинен вносити лепту в будівництво держави, в духовне відродження нації. Не треба зважати, що “у верхах” хтось робить щось не так, а щодня працювати самому”, — вважає Володимир Вітюк. І він працює.

На його думку, ми мало знаємо про людей, які боролися й стверджували державність, національну культуру. “Вважають, — упевнений Вітюк, — що шістдесятників було кілька десятків — це не так. Цим рухом було охоплено десятки й сотні тисяч, а знають лише найвидатніших”. Пан Володимир нині переймається тим, щоб зібрати інформацію і розповісти про маловідомих подвижників.

Нове захоплення почалося з того, що на телеканалі “Культура” показали документальний фільм Богдана Гнатюка, режисера, який мешкає в Боярці, про священика, композитора Остапа Нижанківського. Цей діяч культури належно не пошанований, про нього знали лише земляки. Його розстріляла польська окупаційна влада 1919 року за український націоналізм. Боярські просвітяни зацікавилися цією особистістю і поїхали в Стрий на презентацію фільму. Починання підтримав боярський міський голова Тарас Добрівський, надав автобус.

У Стрию гостей зустріла місцева “Просвіта”. Просвітянам належить будинок, де збираються вони й інші патріотично налаштовані люди. Гостям показали історичні місця краю, культурні осередки. Поспілкувалися з головою Стрийської “Просвіти” Людмилою Миськ і вирішили співпрацювати. Нещодавно в Боярку приїздила делегація зі Стрия із хором хлопчиків “Щедрик”. Гості побували на могилі Володимира Самійленка, в краєзнавчому музеї. Дивувалися, що в Боярці ще залишилися імперські символи, назви вулиць, адже в Стрию цього вже немає.

Завдяки спілкуванню з новими друзями народилася ідея зняти фільм про боярського вчителя, поета, політв'язня Івана Коваленка, твори якого видали лише після його смерті завдяки підприємцеві Ользі Рожмановій, уче-

ниці Ірини Павлівни, дружини Івана Коваленка. Богданові Гнатюку ця ідея сподобалася.

Віднайшли кошти, восени фільм планують закінчити і презентувати. У фільмі беруть участь дружина поета, донька, учасники тих подій. Допомогу надають міський голова, місцеві підприємці. Дуже доречно, що у фільмі бере участь кобзар Тарас Компаніченко. Деякі епізоди знімали в Боярській школі № 1, де вчителювали Іван Коваленко і його дружина. На зйомки прийшли вчителі, які були під час судилища над Іриною Павлівною. Коли Івана Юхимовича заарештували, дружину хотіли звільнити з роботи. Але всі педагоги проголосували проти. На той час це був мужній вчинок. Іван Юхимович розповсюджував самвидав. Кадебісти допитували його знайомих, учнів. Але улюбленого вчителя ніхто не видав.

Фільм розповідає про родину Ірини Павлівни, її батьківську хату в Чернігові, де збиралися українські письменники: Микола Вороний, Михайло Коцюбинський та інші. Цьому є документальне підтвердження: фото, листи тощо. Батька Ірини Павлівни розстріляли за націоналізм.

Коли вивчали епістолярну спадщину родини Коваленків, натрапили на листи Мирослава Симчича, діяча українського національно-визвольного руху з Коломиї. Вони з Іваном Коваленком заприятелювали у Пермських таборі. Знімальна група планує поїхати в Коломию, зустрітись з Мирославом Васильовичем, якому вже близько дев'яноста років, але він ще бадьорий.

У той час дружину Івана Коваленка підтримувала боярська поетеса Леся Коваленко, хоч її застерігали, що це небезпечно. У Боярці багато патріотів.

Важливо не втратити спадковості, національних коренів. Це ми бачимо на прикладі сім'ї Коваленків, яких ніщо не зламало.

У Стрию дуже сильна сучасна “Просвіта” також через те, що там збережена спадковість. Просвітянські ідеї пропагував Остап Нижанківський ще за панування Польщі.

“За рідне слово знищували український народ. Східний сусід мільйонами загріб нас у землю, розстріляв цвіт нації — і ми про це мовчимо. Про це треба волати. Наш Прези-

дент про це говорить — і я завжди дякую йому, бо він каже правду, — міркує Володимир Вітюк. — Нам потрібно агітувати за духовне відродження нації. Якби ми починали з поезії Шевченка, Симоненка чи Вінграновського кожен виступ у школі, цього було б достатньо, щоб люди пробудилися. Інакше Москва знову нав'яже нам власний погляд на нашу історію”.

Володимир Вітюк сподівається на молодь. Зараз у Боярці є прекрасна організація пластунів. Очолоює її київський студент Андрій Ковальов, який гуртує молодих. Багато робить боярський священик отець Дмитро. Допомагає матеріально, братиме участь у фільмі, де відправити панахиду по Коваленкові. Його парафіяни — патріоти. У церкві після служби співають “Боже великий, єдиний, нам Україну храни”. Музику до цього гімну написали Микола Лисенко й Остап Нижанківський. Бог збереже Україну, якщо кожен з нас на своєму місці утверджуватиме державність.

А у Володимира Вітюка з'явилася нова мрія: після закінчення фільму про Івана Коваленка взяти участь у дослідженні й створенні картини про Надію Суровцеву, політв'язня з Умані.

Василь МАРУСИК
Фото Анни ПИЛИП'ЮК

Вшанування видатного майстра художнього слова щорічно відбувається в Снятині. Тут навечно спочив письменник-патріот.

— Іван Семанюк (Марко Черемшина) здобував освіту в Коломийській гімназії водночас із майбутніми побратимами по перу Василем Стефанюком і Лесем Мартовичем, — розповідає Руслана Кіреєва, директор Снятинського літературно-меморіального музею Марка Черемшини. — В останню чверть XIX століття у Віденському університеті серед студентів-українців діяло товариство “Січ” — саме його очолював, навчаючись, майбутній адвокат — захисник селян. Важливо, що його приятелі по університету з Коломийського та Снятинського повітів заснували у травні 1900-го у селі Заваллі, де зливаються Прут і Черемош, перший осередок січового товариства, яке надихнуло на створення Українських Січових Стрільців.

Іван Семанюк і однокласник Стефаніка й Мартовича Василь Равлюк із с. Вовчків заснували тут, на Покутті, перші організації товариства “Просвіта”. Громадську і просвітницьку діяльність чоловіка у 30—70-х роках продовжила дружина Наталія Семанюк. Це її стараннями та за сприяння Максима Рильського, Олеса Гончара, Олексі Засенка 17 липня 1949-го в будинку письменника відкрито літературно-меморіальний музей. Наталія Василівна очолювала цей заклад культури понад 30 років. Вона дружила із київськими письменниками, а також із перекладачами творів чоловіка білоруською, болгарською, польською і російською мовами.

А ось що повідомив директор

У СНЯТИНІ — ПАРАД ЛАУРЕАТІВ

13—14 червня на Івано-Франківщині відзначено 135-річчя з дня народження класика української літератури, новеліста й громадського діяча Марка Черемшини (1874—1927.) Уро-чистості відбулися у рідному селі письменника Кобаках (Косівський район), у місцях його адвокатської практики — селищі Делятині (Надвірнянський район) та місті Снятині, де останні 15 років боронив права селян і писав новели та публіцистику.

Снятинської видавничої фірми “Прут-Принт”, голова творчого клубу ім. Марка Черемшини, автор десятків видавничих проектів на літературну, педагогічну, історико-

краєзнавчу, просвітницьку тематику Володимир Карий. Водинадцять у Снятині відзначено нових лауреатів премії імені Марка Черемшини. Серед пошанованих у попередні

роки — письменники, журналісти, художники, майстри народного мистецтва, професіонали й аматори сцени — 58 лауреатів. Серед них — наш краянин, Шевченків-

ський лауреат Ярема Гоян, директор Видавничого центру “Просвіта” поет Василь Клічак (Київ), покутський поет Григорій Гришко, Мирослав Попадюк (нинішній голова снятинської “Просвіти”), Богдан Мельничук, професор із Чернівців, Ярослав Руданець із Коломиї, військовий історик Мирослав Мамчак (Севастополь), журналісти Калина Ватаманюк, Микола Болотенюк, Ганна Скоропанюк, Зиновій Сав'юк, Микола Зінківський (Київ), доктор філології, дослідник творчості Марка Черемшини Олена Гнідан (Київ), місцеві історики-краєзнавці Дмитро Чабан, Ярослав Романюк, генерал Теофіл Виноградник, Юліан Радевич, видавець зі Львова Василь Гутковський, художник-графік Еммануїл Храпко, композитор і співак Петро Корж, співачка Ірина Зінківська (Івано-Франківськ) і ще десятки наших земляків, які підтримують творчі зв'язки з рідним краєм. Більшість із них — автори нашої видавничої фірми.

Днями дипломи лауреатів літературної премії ім. Марка Черемшини вручено юній співачці зі Снятина Марті Дудчук, поетові й краєзнавцю із Кіцманя Йосипові Палятинському, фотохудожникові, Шевченківському лауреату, президенту видавничого підприємства “Світло й Тінь” професорові Василю Пилип'юку (Львів).

— Ми вважаємо, — сказав Володимир Карий, — що саме ці люди родом із Покуття гідно продовжують творчу естафету наших попередників — подвижників української культури.

Максим Рильський, відвідавши Снятин і Русів, зазначав: “Мартович, Стефанік, Черемшина — це письменники, що зробили б честь будь-якій літературі світу...”

Андрій Паничевний з ядром

Євген ЦИМБАЛЮК,
Рівненська обл.

ЗУБ ЗАВДОВЖКИ ТРЕТИНУ МЕТРА

— Можна мати будь-яку спеціальність — вчитель, лікар чи, приміром, агроном, як я, — зазначає 87-річний Андрій Паничевний, — і водночас покликання історика, шанувальника минувшини, просвітянина. Як на мене, кожна людина має цікавитися історією рідного краю. Моє ж зацікавлення почалося з дитинства, із кременієвих кресал, козацьких люльок, які нерідко потрапляли у поле мого зору на довколишніх полях. Згодом зібралася ціла колекція знахідок, яка і зайняла місце у моїй хаті. Найцікавіший експонат, звичайно, — кістяк мамонта. На нього натрапили екскаваторники за нашим селом, коли розчищали річку. Нікому тоді до знахідки не було діла, її хотіли викинути в болото. Я ж, дізнавшись про цей намір, умовив чоловіків не робити цього. Зібрав кістяк із фрагментів. Тоді не мав жодного сумніву, що це — останки мамонта. Потім цю версію підтвердив відомий археолог Ігор Свешніков. Зрештою, факти свідчать самі за себе — лише зуб цієї викопної тварини завдовжки понад тридцять

ПРОСВІТЯНИН «ПРИРУЧИВ» МАМОНТА

Оселя-музей у селі Добривода Радивилівського району в Україні єдина. Тут “живе” мамонт, є справжні козацькі ядра і “допотопний” грамофон. Ці та інші дивовижі власноруч зібрав господар Андрій Паничевний, який охоче показує їх кожному, хто завітає в гості. Пан Андрій почав збирати свою унікальну колекцію ще 1939 року, коли у найтяжчий для “Просвіти” час став її членом.

сантиметрів. Такі зуби, звичайно, мали тільки мамонти.

ЛАНЦЮГ У ГАРМАТНОМУ ЯДРІ

— Згадав про Свешнікова, — продовжує розповідь Андрій Данилович, — і щиро завдячую цьому патріотові, що саме він надихнув мене на археологічні дослідження. Я кілька разів брав участь у його експедиціях на полі Берестецької битви, зокрема тоді, коли Ігор Кирилович шукав козацькі гармати, загублені й затоплені на переправах. Одна з таких переправ була біля Добриводи. Щоправда, знайти там гармату не вдалося, але інших

цікавих речей виявилось чимало. Я, зокрема, власноруч відкопав дві унікальні речі — козацьку карбовану табакерку і бронзову іконку, які поповнили експозицію музею “Козацькі могили”. А ось у мене вдома з козацької доби є не менш цікаві предмети — ядра, які чомусь не вибухнули. Одне з них рідкісне — ланцюгове. Колись виготовляли ядра з ланцюгами всередині. Коли вони розривалися, ланцюг летів на ворога і вражав його.

СОЛОМІЙН ГОЛОС ІЗ ГРАМОФОНА

Ще одна родзинка домашнього музею Андрія Паничевного — як

Зуб мамонта

він сам каже, “допотопний” грамофон. Попри те, що йому близько сотні років, він справно відтворює звуки на платівці. Спочатку цей грамофон належав Данилові Паничевному, згодом перейшов у спадок його синові. А найбільше грамофоном користувалася дружина Андрія Даниловича пані Євгенія. Вона з повоєнного часу вчителювала у сільській школі, й часто грамофон (особливо на уроках української мови та літератури) ставив їй у пригоді. Відтоді сімейство почало колекціонувати платівки, серед яких, зокрема, були рідкісні, як-от із голосом Соломії Крушельницької, або виготовлені на першій українській фабриці грамзапису, що почала діяти у Києві 1911 року. Частина старовинних платівок зберігається досі, час від часу господарі накручують і запускають грамофон, аби поринути у спогади.

Домашній музей Андрія Паничевного — розрада для душі. При-

Козацька табакерка

наймні кожен, хто тут буває, приємно дивується від побаченого. Водночас захоплюється величезним ентузіазмом господаря, чий будинок справді пройнятий історією.

Андрій та Євгенія Паничевні

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ТРИВАЄ ПЕРЕДПЛАТНА КАМПАНІЯ НА II ПІВРІЧЧЯ 2009 РОКУ

Ми не збільшимо ціну нашого видання на наступні 6 місяців, сподіваючись, що Ви станете передплатником найкращого культурологічного тижневика “Слово Просвіти”. Індекс 30617. Передплатна ціна: на місяць — 4,27 грн; на 3 місяці — 12,36 грн; на 6 місяців — 23,42 грн.

Економічна криза ще не є кризою українського духу!

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Сергій КЛИМКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301224
Наклад у червні — 24 000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.
на 6 місяців — 23,42 грн.

4 820095 780016

“Раз добром нагріте серце — Вік не прохолоне!”
Тарас Шевченко

Тарас КОНЕЧНИЙ

Народився Юліан Мечиславович 18 жовтня 1930 року в українському Надсянні (тепер Республіка Польща), в селі Тиневичі Ярославського повіту в українській християнській родині з глибокими патріотичними переконаннями, любов’ю до української землі та пошаною до традицій і звичаїв українського народу. Юліан Мечиславович з гордістю згадував діда Петра, який, повернувшись з Америки, викупив у місцевих жидів корчму. В половині приміщення жила родина, а іншу половину безплатно віддали в користування місцевій “Просвіті”. Юліан навчався в українських гімназіях Ярослава та Перемишля.

1945 року за відмову відректись від усього українського та прийняти польську національність і католицьку віру родину Конечних, як і десятки тисяч українських родин, силоміць виселили з рідної домівки. Оселили їх у Збаразькому районі Тернопільської області.

Доля кидала Юліана Конечного по всіх усядах. Навчався у Львівському залізничному технікумі, після закінчення якого 1953 року за відмову вступити в комсомол був направлений на роботу до Сибіру (станція Нижнеудінськ Іркутської області). 1955-го одружився, народився син. Нелегко жилося на чужині, хотілося повернутися в Україну.

1957 року, повертаючись із Сибіру, Юліан Мечиславович знайшов роботу в Житомирській області на залізничній станції. Вирішив залишитися. Там народився другий син. А самого завжди вабили Карпати.

1959 року Юліан Мечиславович з родиною переселився в місто Надвірна Івано-Франківської області, де працював на вузькоколейці, якою звозили ліс із гір.

1961-го переїхав до села Дзвиняча Богородчанського району Івано-Франківської області, заочно закінчив Львівський будівельний технікум і почав працювати майстром-будівельником на Солотвинському лісокомбінаті. Відтоді й до останніх днів Юліан Мечиславович мешкав у цьому селі. У Дзвинячі, крім основної роботи на виробництві, у

БОЛІЛО СЕРЦЕ ЗА УКРАЇНУ

Серед тих, хто зробив найбільші пожертви на Тарасову церкву, називаємо Юліана Мечиславовича Конечного, який, на жаль, не дожив до її побудови, — пішов у кращі світи 16 липня 2008 року. Сьогодні згадуємо цю світлу людину і подаємо розповідь про нього, яку на наше прохання написав його син Тарас Конечний.

вільний час почав удосконалювати знання з народної медицини. Це передалося йому від діда-травника, який добре знався на травах, вмів лікувати зіллям та свого часу виликував його.

Зі спогадів Юліана Мечиславовича: “Моє життя змінив випадок. Якось наприкінці 1963 року я випив холодного пива і захворів на ангіну. Пішов до сільського лікаря, який нещодавно закінчив медінститут. Молодий медик з півгодини з книжкою в руках міркував, чим лікувати ангіну, потім виписав якісь пігулки. Невдовзі я зліг із запаленням суглобів — неспецифічним поліартритом, що не піддавався лікуванню. Мені, тридцятирічному, лікарі пропонували оформити першу групу інвалідності. Мабуть, так і сталося б, якби люди не порадили звернутися до потомственого знахаря-травника Івана Гуменюка, який мешкав у сусідньому селищі.

Я відвідав його в неділю. Він дав мені зілля і розказав, як його вживати. У понеділок я розпочав лікування і в суботу вже був цілком здоровий і дуже здивувався: як так сталося, що офіційна медицина вже мене “списала”, а напівписьменний дід, всупереч законам науки, за тиждень поставив на ноги? Мене це зацікавило. І я став допомагати дідові Іва-

Юліан Конечний.
З останніх прижиттєвих фото.

нові, якому вже було 86 років, жив він сам, бо не мав рідних і близьких. Косив, колов дрова, допомагав по господарству. Частенько навідувався до діда і переймав науку цілительства та секрети приготування трав’яних мікстур. А після його смерті почав самостійно лікувати травами”.

Юліан Мечиславович оволодів багатьма таємницями зіцлення: за допомогою маятника і власного внутрішнього чуття підбирав лікарські трави й настоянки кожному хворому. Він сам готував з лікарських трав мікстури і навчив цього сина й онуків, які допомагали йому.

За свою довгу практику народного цілителя (близько 45 років) Юліан Мечиславович врятував життя не одній людині. Скільки таких врятованих — важко полічити. Часто це були хворі, від яких відмовилися лікарі, а

Євген ДЗЮБА,
голова Сватівського
райоб’єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Г. Шевченка

Просвітяни села Свистунівка Сватівського району Луганської області, де постав перший на Луганщині пам’ятник Кобзареві, започаткували фестиваль поезії Т. Г. Шевченка, який надає можливість молодим учасникам розкрити глибинне коріння народної творчості. Організатори переконані, що цей захід стане святом на теренах Східної України, відкриє нові таланти.

На перший фестиваль цього року приїхали учасники з усіх шкіл та гімназій ім. В. Сосюри Сватового та семи сіл Сватівського району, делегації з Троїцького району Луганської об-

СВЯТО НА ТЕРЕНАХ ЛУГАНЩИНИ

ласті й просвітяни зі Стрийського міжрайонного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка Львівської області.

Змагання проходили у двох номінаціях: поезія Т. Г. Шевченка мовами народів світу; поезія про Т. Г. Шевченка, Україну, малу батьківщину, рідну мову (українською мовою).

До журі увійшли місцеві поети, просвітяни. Визначити переможців було складно. Всі діти емоційно, від щирого серця, з хвилюванням читали вірші Т. Шевченка та власні твори.

У номінації “Поезія Т. Г. Шевченка” перемогли: Оксана Глушко (м. Стрий); Людмила Підпригора (Сватове); Ксенія Делегей (Нижня Дуванка, Сватівський р-н).

У номінації “Поезія про Т. Г. Шевченка, про Україну, малу батьківщину, родину” перемогли: Сергій Почтарьов (Сватове); Валерій Супрунов (сmt Троїцьке); Наталія Мохонько (ЗОШ № 6, м. Сватове).

Крім грамот і подарунків, переможці отримали грошові премії й солодощі, а учасники фестивалю — “Кобзарі”, які надійшли від ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка та книжки від Шкільної Ради Українського Конгресового Комітету Америки (Нью-Йорк). Усі школярі отримали дипломи від Сватівського райоб’єднання ВУТ “Просвіта” та збірники віршів учасників Свистунівського фестивалю, які було видруковано за підтримки Сватівської РДА. Збірку власних віршів дарував дітям і гостям фестивалю місцевий поет Сергій Зятев.

Серед гостей були голова Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка В. Семистяга, член Стрийського міжрайонного об’єднання “Просвіти” Р. Мазяк, голова Сватівської РДА В. Мормуль, заступник голови Л. Русанова, заступник голови Сватівської райради Т. Бервено, отець Дмитрій (Романків) (УАПЦ), поети Іван Низовий, Микола Твердохліб.

Провести фестиваль на високому рівні допомогли Сватівська РДА, управління осві-

ти і науки (керівник І. Мазурко), Сватівська райрада (голова Ю. Гавриленко), Свистунівська ЗОШ (директор В. Христіс).

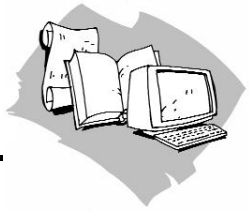
Просвітяни вдячні спонсорам: Кредитній Спілці “Сватова — Лучка” (голова правління Н. Доценко), Сватівській обласній спеціальній загальноосвітній школі-інтернату (директор Ю. Довбнич), Свято-Покровській парафії УАПЦ, Сватівському Слобідському полку Українського Козацтва (А. Кузовенін), редакції газети “Сватівські Відомості” (А. Крюков), Центру культури та дозвілля (П. Ляшик); Н. Доценко, В. Гордієнко, С. Ковальову, С. Щербак, О. Білоко-ню. Щира подяка З. Малишко, В. Гордійчуку, колективу вчителів та учням Свистунівської школи.

За пропозицією мера М. Шерстюка, наступного року додається третя номінація — до 350-річчя Сватового. Також вирішили започаткувати конкурс малюнків на теми творів Т. Шевченка.

ПОЖЕРТВИ НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Закінчення.
Початок у 2003–2008 рр.,
ч. 7, 9, 10 за 2009 р.

Артеменко Л. П.	100,00
Камінський О., м. Дніпропетровськ	50,00
Канцер М. І., м. Хмельницький	300,00
Оваденко Р. Д., м. Чернівці	40,00
Паламарчук О. В., с. Неполоківці Кіцманського р-ну	
Чернівецької обл.	102,00
Сулима С. О., м. Луцьк	20,00
Трофімчук М. І., м. Новоград-Волинський	
Житомирської обл.	150,00
Фільчук В. М., м. Київ	100,00

«ПРОКЫДАТЫСЯ СТАЛО ВАШШЕ...»

Ольга ПАВЛЕНКО,
вчителька української мови
та літератури,
с. Бабанка Уманського р-ну
Черкаської обл.

Спершу була думка надіслати це безпосередньо на канал “1+1”. Проте Інтернету не маю, адреси їхньої — також, а коли дізналася, що проблема, яку порушую, стосується їх найменше, вирішила звертатись до газети з надією: ану ж хтось таки донесе до теле- та радіодикторів мій біль.

Річ у тім, що коли на курсах підвищення кваліфікації — на них ми зобов’язані їздити щоп’ять років — зайшла мова про грамотність українських телеканалів, я почула від дуже компетентної викладачки, що канал “1+1” — найграмотніший серед усіх. Спершу здивувалась, а потім запишалась. Адже цей канал мені, так би мовити, найрідніший — живемо “в ямі”, тож інші приймаємо зі значними перешкодами.

Щоразу о 19:30 чекаю ТСН (о 22:30 дивлюся рідко і через силу, але про це пізніше). Захоплююсь відвагою Жана Новосельцева, який береться за “заборонені”, “ризиковані” теми. Подобаються заставки й “фірмові” куртки журналістів. Обома руками за те, щоб криком кричати про людське свинство у ставленні до природи. Шкода, не звучать суто українські події: про конкурс імені Петра Ящика, про лауреатів Шевченківської премії та й загалом про культурно-мистецьке життя. Хочеться побачити замість беззубого “Кривого дзеркала” вечір українського гумору. Проте нема лиха без добра: канал переважно демонструє фільми і цим заощаджує мені чимало часу. До того ж, українських фільмів (російськомовних українськими не вважаю) — кіт наплакав. Хіба що “Украдене щастя”, яке, на диво сьогодні, звучало такі справжньою українською мовою.

Отже, про мову. Приємно, що “1+1” хвалять саме за неї. Однак досконалість не має меж. А каналів, на жаль, ще далеко до досконалості. Саме тому чимало матеріалу для уроків беру саме з його передач для редагування, щоб показати учням, як не треба. Хочу бодай частково прищепити дітям критичне сприйняття мовлення навіть таких гарних ведучих і журналістів і з усієї сили навчаю говорити правильно. Вдається кепсько, бо телевизор із дітьми довше, ніж я. І якщо навіть у найграмотніших маса “проколів”, то що казати про решту! Так само тяжко слухати радіо. Відколи колишніх ведучих замінили нові, моє радіо часто вимкнене.

Зрозуміло, що працівники ЗМІ спілкуються російською: щоб розмовляти українською в українській столиці, потрібно мати неабияку національну гідність і навіть мужність. А ще — бажання ту мову знати. Так, удома кожен має право розмовляти, як хоче: літературною, діалектом, англійською, російською, суржигом з усіх світових мов. Однак існує поняття професійності й професійної гідності, яке передбачає постійне, а не раз на п’ять років, самовдосконалення.

Дуже хочу вірити, що диктори й журналісти — не українофоби чи недоріки (так у народі називали

того, хто якихось звуків не вимовляв), а просто їх не навчали, що існує не лише англійська, російська чи китайська орфоєпія, а й українська. Що українські звуки також потребують правильної вимови. І тому зважуюсь дати кілька порад. Роблю це, прагнучи справедливо пишатися “своїм” каналом, хоч не вельми вірю в їхню дієвість.

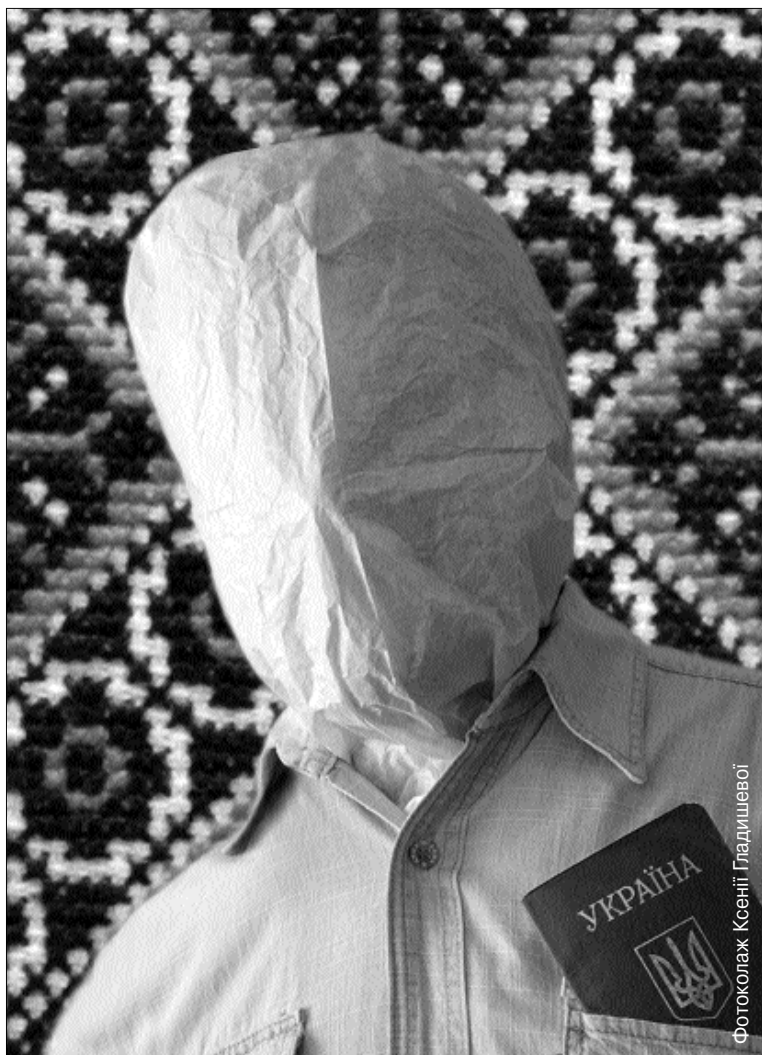
Наші державці зробили все, щоб українці не прагнули берегти своє і самих себе як націю. Та й робити мовні зауваження в нас не прийнято навіть у школі. Якщо в присутності перевіряльника математик обмовиться, що двічі по два — п’ять, він дістане у хвіст і гриву. Якщо ж учитель української скаже, що вони “два уроку (чи “на урокі”) вивчатимуть нап’бсання пр’бфіксіф”, то перевіряльник, вірогідно, такої “дрібниці” й не завважить. Або ще й порадить, де і на якій “сторінкі” “прочШтати щось” додатково.

Утім, “щюкають” і найвищі посадовці. А ще від них чуємо: по планам, по підсумкам, по питанням... Вони в тому не винні: також працюють в російськомовному середовищі й не є філологами. Проте мають радників, які повинні дбати про належний імідж свого патрона. Чи, може, ті радники — всього-на-всього куми, родичі та знайомі? І чи не падає рейтинг України дедалі нижче і через оту далеко не державну мову її вожаків?

Отже, перше: вимова звуків. Кожна мова починається з цього. Крім того, професія диктора походить саме від “дикція”. В українських ВНЗ переймаються нею, лише вивчаючи іноземну. Під час вивчення власної, на жаль, на вимову ніхто не зважає. І тому українці просто не втямлять, чому так нестерпно дивитися більшість фільмів, дубльованих українською. Якщо героїня каже не “почекаємо рішення зборів”, а “пачекаема р’лшення збаріф”, то хіба нормальне вухо може витримати цей фонетичний волюк? Є жарт, що москвит аж тоді навчиться розмовляти українською, коли правильно вимовлятиме слово “паляниця”. Бо справді, український звук Й — такі унікальні: м’який, лагідний, середньоязиковий. У росіян він твердий, напружений, задньоязиковий. Нині цей звук — камінь спотикання і для українця. Він, наче мідасові вуха, видає того, хто спілкується лише російською. А більшість теле- й радіопрацівників так і вимовляє: мЫтропольЫт КырЫло, дыхаты, будЫ чЫтЫлЫтЫм (замість “буде(и) че(и)твертим”), сАмі в сыбе — наголошено Е перетворюють на те саме Ы або навіть на УЫ (ПубЫтре), дыЫлЫтысь — ба, навіть дА-выЫтысь, пАрАкЫнутЫ, бАкЫ та корОвы (з наголошенням О) — з ненаголошеного Е, що має скидатись на Й, чомусь роблять А: (зАльний).

Чимало працівників ефіру промовляють по-українському або ж стиснувши зуби, або витягнувши губи дудочкою. Але ж так говорити тяжко! Мучно! Незручно! Язик дубіє, очі лізуть на лоба! А солов’їно-калінова материнська стає, за влучними гіркими словами поета, “каліново-дубовою матірною мовою”. І навряд чи російською (англійською? китайською?) диктори й журналісти кризь зуби й “дудочку” розмовляють.

Друге. В українській мові шип-

Фотоколаж Ксенії Гладішевої

лячі звуки тверді. Дош в Україні — це такі “дош”, а не “дошш”. Між іншим, українське населення — не лише відпочивальники. І ведучим прогнозу погоди не варто аж дуже радісно обіцяти, що хмари не заступять сонця, коли все довкола горить від посухи. А “щюкання” та “чюгокання” мало схоже на розмову дорослих людей, надто ж чоловіків, зокрема й симпатичного ведучого “Танцюю для тебе”. Чи ж дивно, що в рекламі не тільки їде поїзд з “обліпЫхою”, а й нібитоукраїнець з нібитовусами, паралітично трясучи пальцем і кокетливо підморгуючи, вигукує: “Ну, зараз побачимо, щю ти за чюловік!” Така вимова звучить неприродно навіть в устах мазаного хлоп’яти! Що вже казати про діда! Утім, недолуга реклама — то окрема розмова. Але мова її засідає в головах моїх учнів, які згодом також можуть стати дикторами.

За бажанням питоми української вимови можна повчитись якщо не на давніх українських фільмах або виставах (де їх побачиш?), то в найстаріших найрозумніших сільських людей, чи бодай в українців, які виступають у “Кривому дзеркалі” — коли вони “закидають” по-українському. У них наші звуки справді природні, а не генетично модифіковані, тому ті фрази й сприймаються “на ура”, вони — справжні. І це в той час, коли артисти живуть у Москві... Невже у Києві (а не Києві!) це важче зробити?

Нічого випуску ТСН не дивлюся відтоді, як зрозуміла: слухати мовне викаблучування нової дикторки більше не під силу. Якщо ж вона позапланово з’являється о 19:30, настрої зіпсовано безнадійно. Дивлячись на цю жінку, можна повірити в незвичайну вроду українок. Слухаючи ж її, можна збридитись української мови: “Прокыдатыся стало ваШШЕ” — це про переведення го-

динників. Шикарний приклад орфоєпічного каліцтва нашої колись солов’їної! Невже для цієї гарної жінки не знайшлося гідного діла, яке вона може робити добре, що її посадили, аби вона щось промовляла нібитоукраїнською кризь стиснені зуби — немилосердно “шшюкаюшы”, “Ыкаючы”, ковтаючи деякі звуки? Та якби з її вуст зазвучала справжня українська мова й вимова, то краса мови, помножена на красу дикторки, дали б вражаючий ефект. Утім, вимова кульгає у більшості дикторів і журналістів. Правда, останні на екрані недовго і не встигають аж надто докучити кожне власним “полтавсько-нижегородським” “діалектом”.

А ведучі інших програм? Катя Осадча? Прецікава особистість, однак українська в її виконанні — то жак! “Калиново-дубова”. Може, Каті на те ніхто не вказав? Бо не вірю, що їй не підвладна українська вимова!

Третє — про наголоси. Чому майже кожен працівник робить їх неодмінно на московський лад: дзвонять, затвердять, завершать, оглянуться, пасти, постити, звільнять, головами, на руки, на ноги, на голову, селянин, самі знаємо?... Або зовсім не зрозуміло, на який лад: нічого не знає, нікого не спитали, оглянься (шикарний покруч!), потягне, доручити отцю Рафаловичу свої переклади (тому, що “переводы”) мріяли навіть норвежці. І неодмінно: корови (у множині), коровам, коровами. Ні, такі корови, коровам, коровами. Так само й барани, баранам, баранами... Лише дешиця записаного з ТСН.

Варто обходитись і без граматичних помилок на кшталт “флота, кабміна, Газпрома” чи “два будинка, три корабля”. Цьому зарадить шкільний підручник з української мови або словник, який має “працювати” на кожній студії.

А ще ж маємо “мами Насті”, “сина Василя”, “хата баби”, “люди міста” — де має бути “Настина мама”, “Василів син”, “бабина хата”, “міські люди”...

А ще ж “не помітили снаряд”, “не знайшли спостережний пункт”, “не злякались пожежу” — де має бути “не помітили снаряда”, “не знайшли спостережного пункту”, “не злякались пожежі”... А ще “відмовляється назвати жодного прізвища” (?). Це тільки те, що особливо різке вуха.

Читала недавно “Пігмаліона”. У голові не вкладається: неосвічена квітницарка сама напросилась учитися правильній вимові! І навчилась! Подужала! У вищому товаристві за герцогиню прийняли! Хочеться оптимістично вигукнути: о, українці не дурніші від неосвіченої квітницарки, вони здатні вміти опанувати мовні нюанси! То бай-дуже, що нині їм підвладні нюанси лише російської!..

Але чому ж тоді філологами-росіянами аж пересмикує, коли свою мову чують від нас? Чи не тому, що ми — од своїх утік, а до чужих не пристав?

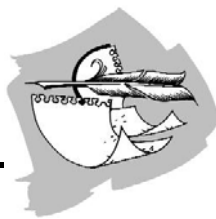
Держава шкільним випускникам влаштовує найсуворіше (охоронці, міліція, суперпроцухани учителям) тестування з української мови. А скажіть, державці, де вони її, справжньої, мають навчитися? Може, од вас? Із телевізора? То вони й вважають українською те сміття, що лізе у вуха з ефіру. Бо ж і більшість учителів-філологів через комплекс меншовартості також охоче хапає для використання те, що саме припливе. Можна зрозуміти: то — позиція: зневага до всього недбалства державного. Саме державного, а не українського.

Колишня Україна — це “тихі води і ясні зорі”, це роботящі люди, найкраща у світі пісня й наймелодійніша мова. Нинішня держава на її території — це одним — прихвизтовані гори й озера, іншим — смердюче повітря, затруєні води, загиблене довкілля, зневажена мова. І все те — з нашої мовчазної згоди або й підтримки. Але хоч би ким “мовні” працівники прикидались, вони — українці, то чи ж годиться їм сушити дошки на домовину мови свого народу?

Не хотілося б засмучувати працівників “свого” телеканалу. Але те, по-перше, від болю за мою мову. По-друге, якщо мова “1+1” найграмотніша, то працівникам інших каналів тим більш варто прислухатись до себе й помірковувати над своїм професійним рівнем. Хоч... Коли довелося зауважити (далеко не найгірший) газетярці, що в друкованих матеріалах забагато помилок, вона відрізала: “А того ніхто не помічає”. Мовна непрофесійність зробилась останнім писком моди?..

Працівники “1+1” уже мовби мої добрі знайомі. Але хочу, щоб вони не знущалися з моєї мови, навіть якщо ця мова — не їхня. Українці діаспори знають по кількох мов. Наші ж... Якщо вони державну навіть читають і перекладають без словника, то для виходу в ефір мусять попрацювати і над вимовою. Тим більш — ТСН транслюють і за кордон.

Якщо ж комусь англійські приди та французькі прононси легше від наших наголосів, од наших **и** та **ж**, **ч**, **ш**, то чи варт йому робити українську своєю професією?

— **Петре Яковичу, що, на Вашу думку, означає поняття просвітянський журналіст?**

— Те, що є однокорінним з поняттям “просвітництво”, тобто нести світло, яке відсувало б пільму брехні, неправди, омани, з усією специфікою журналістської професії. Передовсім повинен сказати про один із обов’язків такого журналіста — вітм, це стоується і журналістики загалом. Ідеться про заслін тому каламутному потокові дезінформації, яка, на жаль, переповнює наші медіа. В них зараз стільки неточностей, навіть фактологічних — у датах, іменах, цифрах, що стає сумно. Чомусь гуляють у засобах масової інформації тексти, радше мотлох, з такого винаходу людства, як Інтернет. У кращому разі з посиланням на певні сайти або просто “за матеріалами Інтернету”.

Фактологічні неточності — це рівень нашої журналістики. Вітм, не хочу грішити на свою професію — такий, навіть не дилетантський, а профанаційний рівень подибуємо скрізь: від обробітку землі до виготовлення олівців. Що, звісно, не виправдовує нашого брата-журналіста: “деза” — це завжди прикро. Але що вже говорити про неточності “по недомислю”, коли в сучасних медіа (як і загалом у суспільстві) — пошесть свідомих обманів, злочинного зомбування людей, політичного насамперед. Це вже просто поза журналістикою будь-якого напрямку. А просвітянською — насамперед. Бо на нас, просвітянських журналістах, ще й додаткове навантаження — відкривати людям досі закриту, невідому нашу ж історію. Отож, — проти тьми!

— **Ви наївно вірите в таку журналістику?**

— До неї треба наївно прагнути, тобто робити. Попри все! Що саме “все” — довго розказувати, та вже й не раз сказано, як ведеться засобам інформації в нашому суспільстві.

— **То, може, нескромно розкажете про власні (і ваших однодумців) спроби робити таку журналістику?**

— Нескромно скажу, що таку журналістику читач може знайти і в нашому “Слові Просвіти”, хоч цій газеті, як іншим національно-патріотичним, державницьким виданням, доводиться виходити чомусь у напівфронтних реаліях.

Але, мабуть, варто розповісти і про те, як починати, як щось створювати в наших реаліях на прикладі газети “Сіверщина” — видання Чернігівської “Просвіти”.

— **Ви були серед тих, хто створював цю газету в грудні 1992-го, а потім майже 13 років працювали її редактором.**

— У чому феномен цього видання, яке, попри все, не зникло і виходить 17-й рік, було наймасовішим спільним виданням “Просвіти” і Руху в Україні, адже наклад газети в другій половині 90-х наближався до 40 тисяч примірників передплати. Щасливий збіг обставин? Але вони “не збігаються” самі собою. Їх треба було “скласти” до купи. Треба було мати команду, гурт, оту “щопту”, як сказав геніальний поет. На чолі

ПРОСВІТЯНСЬКИЙ ЛІТОПИСЕЦЬ

Національна спілка журналістів України з нагоди 50-річчя відзначила найвищою нагородою — “Золотою медаллю журналістики України” працівників вітчизняних медіа, серед них і заступник головного редактора газети “Слово Просвіти” Петро Антоненко. Він погодився відповісти на наші запитання.

гурту були багатолітні лідери чернігівських організацій Руху — нині УНП Володимир Ступак і “Просвіти” — Василь Чепурний (вони й тепер їх очолюють). Були два перші професійні журналісти, випускники Шевченкового університету — Чепурний і я. Журналісти “без крісел”, без стільців. Це і була наша перша редакція без, власне, редакції. Але був з нами і прекрасний чернігівський журналіст Сергій Павленко. Це вже згодом він як історик став автором майже десятка книжок про гетьмана Мазепу, його добу, соратників. Став головним редактором солідного історико-краєзнавчого журналу “Сіверянський літопис”, який уже понад 10 років також видає Чернігівська “Просвіта”. З нами були чернігівські журналісти Владислав Савенок, Володимир Шкварчук, відомий як автор кількох документальних книжок про злочини комуністичного режиму.

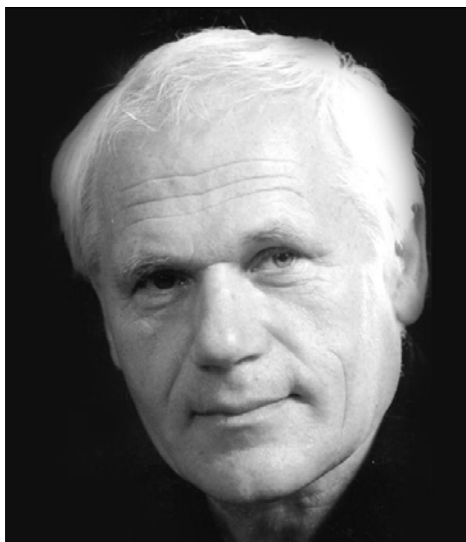
І було широке коло навіть не помічників — це не те слово — також повноправних творців газети, людей, які писали матеріали, займалися поліграфією, доносили газету до читача — спершу розвозячи її приміськими поїздами, автобусами, а згодом організовуючи передплату.

— **І що — все одразу вдалося?**

— Не все і не одразу. Але ми прагнули займатися не балаканиною, якою переповнена історія нашої націонал-демократії, а ділом і робити бодай маленькі, але кроки вперед. Почали з чотирьох сторінок раз на два тижні, згодом перейшли на тижневик, на 8, 12, нарешті на 16 шпальт. Уже друге десятиліття — офсет, комп’ютерні набір і верстка, власний сайт газети. 11 років тому “Сіверщина” почала видавати ще й дочірнє видання — обласну газету з власною передплатою, тижневик для домашнього читання “Біла хата” просвітянського спрямування.

— **І Вас “терпіли” в цьому зростаючому і комунізованому регіоні?**

— Він не такий, як декому здається, цей княжий Сіверський, згодом козацький край. Нагадаю, що саме тут дві українські святині навіть не загальнонаціонального, а світового значення — Батурин і Крути, а ще — Любеч, Новгород-Сіверський, Качанівка, Сед-

нів, Сокиринці, Тростянець — боюся, вийде довжелезний перелік. До речі, всі ці національні святині також стали однією з чільних тем газети. Щодо “терпіли” питання резонансе, попри те, що вже була незалежна держава. Ішлося про газету, яка однозначно стояла на позиціях державності, національного, духовного відродження. І — парадокс — чомусь усі ці роки вважали її опозиційною. Воєвидь, тому, що стояла не за голозадекларовану, а справді незалежну державу і проти місцевих князків, що компрометували цю державу. Тож терпіли нас так, що газета вже за перші роки існування пережила близько півтора десятка судових процесів. Але “проковтнути” її було не так просто, хоч би завдяки масовій підтримці читачів. Адже неофіційний титул народної газети — то були не просто слова.

— **Що означає “народної”? У нас було і є стільки цього “народного”...**

— Це означає, що газета могла надрукувати — друкувала про наболіле. До речі, одна з основних її рубрик так і називалася: “Про те, що наболіло”. І мене, далеко вже не “зеленого” журналіста, часом просто ошелешував потік від людей того, що їм наболіло. А згодом зрозумів: іноді для людини, яку образили, наплювали їй в душу, розтоптали, головне — виговоритися, викричатися. І ми вирішили надати людям цю можливість.

— **Це було непросто?**

— Непросто не в сенсі судових позовів: ми прагнули бути точними в публікаціях, а позови здебільшого були витвором фальшивого гонору зачеплених за живе чиновників. А непросто було, що іноді в тобі прокидався виплеканий радянською пресою власний, внутрішній цензор: то те, то інше

хотілося скоротити, пом’якшити. А потім похопишся: та хто я такий, щоб “чистити” цей крик людських душ?! Правда, водночас треба було втриматися, щоб і сам, і газета, і читач не впали в розпач, зневіру, щоб крик душі не перетворився на лемент.

— **3 історії — до сьогодні. Як нині ведеться просвітянському журналістові?**

— Так само непросто. Якщо вже ілюструвати чернігівською тематикою, то скажу, що передплатний наклад “Сіверщини” впав до 10 тисяч примірників, а то й нижче. Можна, правда, сказати, що ця газета хоч і давно вже зареєстрована як всеукраїнська, з правом передплати і поширення по всій території країни, фактично регіональна. Натомість згадати сумні реалії деяких колись знаменитих столичних газет, що мали майже мільйонні накладки. Але то мала вітха.

Що ж сталося? Посилилася конкуренція в медіапросторі. Тут начебто бідкатися не випадає, адже ми завжди закликали до розвою ЗМІ. Однак якщо раніше основними конкурентами у нас, демократичної преси, були так звані державні газети, районки, обласні “органи органів” влади, то нині з’являється дедалі більше “незалежних газет”, які не залежні ні від чого, окрім олігархів. До речі, жива-здоровая й ота розгалужена колишня комуністично-радянська мережа “державних газет”, попри багатолітні балачки про її “роздержавлення” чи, принаймні, розкріпачення від місцевої влади.

І ще один суттєвий момент. Нині нам, просвітянській пресі, непросто й тому, що доводиться протистояти ще й натискові навіть не “жовтої”, а “чорної” журналістики. Ви добре знаєте, що зараз колись в медіа, особливо у пресі й на телеекрані.

— **Але ж понад чотири роки тому, з приходом помаранчевої влади, Вам, просвітянській пресі, мабуть, стало легше?**

— Легше гинути (жартую). Парадокс, але при владі, за яку ми так довго боролися, на нас впали нові проблеми. І наш читач, і наша преса розгублені. Раніше було просто: ми боре́мося, ось супротивник, ось мета боротьби. А проти кого боротися нині? Ніхто, звісно, не тишився ілюзіями, що наступного дня після помаранчевої революції все буде ідеально і зникнуть проблеми — і глибокі суспільно-політичні, й житейські. Але ось проблема нашої преси: як же звично критикувати, ляяти владу, за яку самі ж і боролися? Читач тепер каже нам: то це ж ті, за кого ви нас агітували.

— **То, може, підставити плече цій владі? Не в тому сенсі, що гладити її й облизувати, а співпрацювати.**

— Ми готові. Але не бачу схожого прагнення нашої рідної влади. Швидше навпаки: принаймні, байдужість до преси, яка готова тебе підтримати, тієї ж просвітянської, а то й гірше — бездумна здача в полон національного інформаційного простору.

— **То що зостається?**

— Працювати.

Наш кор.

Запрошуємо всіх небайдужих до художнього слова, що звучить в ефірі, — досвідчених літераторів і письменників-початківців, людей, що захоплюються радіомистецтвом, мають талант до образного мислення.

Кожен, хто прагне спробувати себе у жанрі радіодрами, має нагоду взяти участь у творчому змаганні, відкрити для себе світ акустичної драми, яку називають театром уяви, адже слово радіодраматурга покликане розбурхати уяву слухача, а можливості людської фантазії безмежні. Ставши конкурсантами, автори радіоп’єс долучаються до створення вже у недалекому майбутньому новітньої творчої й суспільної інституції — школи української радіодраматургії.

Мета конкурсу — розвивати і пропагувати на Українському радіо жанр оригінальної радіоп’єси, яка нині у художньому мовленні світового радіо посідає провідне місце як окремий різновид радіомистецтва і має суттєві відмінності від

НАЦІОНАЛЬНА РАДІОКОМПАНІЯ УКРАЇНИ

ТРЕТІЙ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КОНКУРС СУЧАСНОЇ РАДІОП’ЄСИ “ВІДРОДИМО ЗАБУТИЙ ЖАНР — 2009”

мистецтва сценічного, а також відкривати нові імена у царині радіодраматургії.

Умови конкурсу:

1. До участі допускаються твори, написані українською мовою і раніше ніде не оприлюднені.

2. Обсяг радіоп’єси — близько 30 000 знаків, розмір шрифту 12, шрифт Times New Roman, формат А-4, до десяти сторінок. Рукописи подавати в електронному і друкованому вигляді. Кількість творів, які подає на конкурс один автор, не обмежена.

3. Радіоп’єса має бути не схожою на твір, написаний для теат-

ральної сцени. Замість зорового сценічного образу тут повинен домінувати образ акустичний, домальований уявою слухача. Якщо, приміром, актор на сцені працює з відповідним посилом голосу, щоб бути почутим у глядацькій залі, то радіоактор може виконувати роль навіть пошепки. Тобто радіодрама — це своєрідна драма з опущеною завісою у театрі, тому п’єс, написаних для радіо, як правило, не можна зіграти на сцені. Без урахування цієї специфіки надіслані роботи не розглядатимуться.

4. Передбачено присудження першої, другої й третьої премій. Переможці одержать авторську винагороду обсягом 5 000 гривень, 3 000 гривень і 2 000 гривень. Журі визначить дев’ятьох ла-

уреатів, яких нагородять дипломами. Радіоп’єси переможців і лауреатів можуть бути поставлені протягом року й оприлюднені в ефірі Першої й Третьої програм Українського радіо.

5. Під час роботи журі організатори конкурсу зберігають анонімність авторів. Для участі в конкурсі слід надіслати поштою з рекомендованим повідомленням радіоп’єсу, підписану псевдонімом. В окремому конверті, підписаному тим самим псевдонімом і вкладеному до теки з твором, слід зазначити справжнє ім’я та прізвище, вказати домашню адресу, телефон та заяву про участь у конкурсі, а також коротку інформацію про автора.

6. Ухвалу про результати конкурсу приймає журі, склад якого

оголосять на церемонії нагородження.

7. Тексти радіоп’єс не рецензуються і не повертаються авторам. Результати конкурсу оскарженню не підлягають.

8. Завершення прийому рукописів — 1 вересня 2009 року.

Радіоп’єси для участі в конкурсі надсилайте на адресу: Київ-1001, Хрещатик, 26, Українське радіо. Третій Всеукраїнський конкурс сучасної радіоп’єси “Відродимо забутий жанр”.

Про умови конкурсу можна дізнатися на Інтернет-сторінці Третьої програми Українського радіо — Радіо “Культура”, у розділі “Конкурси та мистецькі вікторини” сайту Національної радіокомпанії України www.nrсу.gov.ua (сторінка “Канали”).

Телефони для довідок:
8-044-279-37-83 Світлана Короненко, 8-044-239-60-78 Світлана Гудзь-Войтенко, Костянтин Левицький, 8-044-239-60-89 Микола Байдюк.